

Фото О. Литвиненка

ГАРЯЧА ТЕМА

У таборі під синіми знаменами Партії регіонів сидять «охоронці» досягнень переможної парламентської більшості. Отже, вони зорієнтовані швидше на оборону, ніж на напад. Над табором «революціонерів» майорять прапори різних партій, яких об'єднує лише почуття поразки. Цих прапорів так багато, що часом здається — більше, ніж людей. А самі знамена, як відомо, революцій не роблять.

Щоправда, кількість людей із прапорами на вулицях столиці збільшується. Блок Юлії Тимошенко організував доставку своїх символів із областей. Ще більше їх буде, без сумніву, 25 липня, це остаточна дата для ймовірного розпуску парламенту, якого так домагається БЮТ та інші партії, представлені в наметовому містечку на Майдані. Розпуск Верховної Ради — єдине, що їх об'єднало нині, адже це, теоретично, другий шанс увійти до парламенту.

Тому не дивно, що поряд із наметами «бютівців», котрі практично втратили шанс мати свого прем'єра, стоять і намети «Пори» та Української народної партії Костенка — партій, які навіть не спромоглися подолати трипроцентний бар'єр на минулих виборах. А є там ще й прапори УНА-УНСО і «Руху за єдність» Бойка, котрі до парламенту навіть не наблизилися. Є символіка ще більш маргінальних політичних груп, котрі ні на що не розраховують, окрім як нагадати про своє існування. Така собі безкоштовна політична реклама в центрі столиці.

До того ж усі ці сили мають дещо різні завдання і методи боротьби. БЮТ блокує Верховну Раду і сподівається загітувати не-символіку Юлії Тимошенко до своїх акцій. «Пора» теж бере участь у блокуванні парламенту і грає з «регіоналами» у футбол, а «унсовці» розважаються «биттям по писку» заблукалого вночі до їхнього табору представника Євразійського союзу молоді. Майже нічого нового.

Не варто, мабуть, і наголошувати, що прості кияни вже не несуть чаю й котлеток мешканцям «наметових містечок», а про «сухий закон» ні серед революціонерів, ні серед контрреволюціонерів ніхто вже й не згадує. До того ж — літо, спека. Участь у мітингах і пікетуваннях

ЧАС МАРГІНАЛІВ

Криза «помаранчевої» влади і створення «біло-рожевої антикризової коаліції» знову повернули на київській вулиці різноманітні наметові містечка. Однак революції не буде. Контрреволюції — теж. Немає революційного духу в мешканців і візитерів цих «містечок».

чергується з купанням у Дніпрі та іншими видами відпочинку. Не дурний же казав, що «улітку революцій не роблять».

Крім того, якщо вірити інформації з політичних кулуарів, розпуску Верховної Ради не буде. Чергове засідання парламенту у вівторок 18 липня ще раз це підтвердило. «Регіонали» надійно тримають в облозі (у прямому і в переносному значенні слова) «лобні місця» Верховної Ради. Спроба «помаранчевої» опозиції заблокувати депутатам вхід до Верховної Ради нічого не дала. Існування «антикризової коаліції» проголошено ще раз — тепер уже в абсолютній згоді з регламентом.

«Наша Україна» офіційно перейшла в опозицію, але з виступу на парламентській трибуні Анатолія Кінаха було видно: партія ще сподівається на теплі містечка в уряді й на недругорядні комітети Верховної Ради, заради чого готова легітимізувати «антикризову коаліцію». Теоретично розпуску парламенту домагається лише БЮТ. Але якось не зовсім послідовно. На тому ж засіданні Верховної Ради представники Блоку Тимошенко заявили, що вимагатимуть нових виборів, боротимуться за очолення певних комітетів.

Про це журналістам повідомив заступник Юлії Тимошенко Олександр Турчинов. «Будь-який депутат зобов'язаний працювати в комітеті. Ми визначили своїх представників для роботи в комітетах на випадок, якщо Ющенко не розпустить парламенту», — зазначив він.

Самого ж Турчинова БЮТ висунув як кандидата на посаду віце-спікера парламенту. Того ж дня речник БЮТ Віталій Чепінога розповів, які саме комітети Верховної Ради хоче очолити БЮТ. Отже, рішенням фракції Микола Томенко висунутий на посаду голови Комітету з питань сім'ї, молоді та спорту.

Андрій Шевченко запропонований фракцією на посаду голови Комітету з питань свободи слова, а Богдан Губський — комісії з питань приватизації. На посаду голови Комітету з питань Агропромислового комплексу висунуто Михайла Гладія. Як повідомило інтернет-видання «Українська правда», на посаду голови Комітету з питань будівництва, архітектури й житлово-комунального господарства БЮТ висунув Юрія Сербіна. На посаду голови з питань екології висунуто Валерія Кальченка, очолити Комітет з питань культури і духовності має Володимир Яворівський.

Про свої апетити заявили представники «Нашої України». Водночас «Українська правда» з посиланням на джерела в «Нашій Україні» повідомляє, що Петра Порошенка висунуто на посаду голови Комітету з питань фінансів і банківської діяльності, Микола Мартиненко — Комітет із ПЕК, Анатолій Кінах — Комітет із питань нацбезпеки, Борис Тарасюк — Комітет із питань євроінтеграції, Володимир Стретович — із питань правоохоронної діяльності.

Із цього можемо зробити висновок, що вся риторика, пов'язана з розпуском парламенту, зорієнтована тільки на введення в оману політичних маргіналів, котрі мають великі надії, але слабо поінформовані про реальний стан справ.

Отже, за два-три тижні мешканцям наметових містечок доведеться роз'їхатися по домівках. Але можливо, що десь 24 або 25 липня вони таки захочуть витратити накопичену в таборах енергію один проти одного, та це все одно не вплине на політичні події у країні. Не дарма ж тих, хто сидить у високих кабінетах, називають владою, а тих, хто в наметах, — політичним маргінесом.

● Володимир ПАВЛІВ

До Всесвітнього Форуму українців

Стор. 4

Зігріті дитячі серця

Стор. 5

Обговорюємо проект Концепції державної мовної політики України

Стор. 7, 8, 9, 10

Літо «Молодої Просвіти»

Стор. 11

Мультсеріал «Лис Микита» від «Просвіти»

Стор. 14

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

Михайло ПОГРЕБІНСЬКИЙ,
директор Центру політичних досліджень і конфліктології:

— Умов для другого “Майдану” не існує, але багато чого залежить від політичного класу. Якщо політики підуть “стінка на стінку”, роздратують людей, то вони вийдуть. Але я вважаю, що це не просто фарс, а трагіфарс із непередбачуваними наслідками.

За умов, які зараз склалися, помірковані толерантні люди, а більшість “Майдану-2004” склали саме вони, зараз на майдан не підуть. Це очевидно. Отже, якщо “Майдан” і відбудеться, то він складатиметься частково із людей проплачених, частково — налаштованих надзвичайно радикально й агресивно, як з одного боку, так і з іншого. Саме це може призвести до трагедії. Я вважаю, що політики мають звернути на це увагу.

Дуже сподіваюся, що стриманість української ментальності спрацює знову і жодних радикальних подій не відбудеться.

Олег ДОНІЙ, голова Центру досліджень політичних цінностей:

— “Майдан”, як форма проведення вуличних акцій із використанням технічного спорядження-наметів, у Києві вже триває. Інша річ, якого розмаху може набути новий “Майдан”, і які наслідки можливі від його тиску. Тут варто повернутися до української історії і згадати, що “Майдан” як наметове містечко з широкомасштабними демонстраціями виник уперше аж ніяк не під час Помаранчевої революції. Уперше ця технологія була застосована в жовтні дев’яностого року під час “студентської революції на граніті”, і тоді акція досягла успіху. Уже через два роки переважна більшість тих самих студентських ватажків ставила ще раз наметове містечко (до речі, набагато більш технічно оснащене порівняно з першим разом) на Хрещатику, але підтримки від населення здобути не вдалося. Друге наметове містечко 1992 року не досягло жодних політичних успіхів, зазнало фіаско і було згорнуто. Сама ідея наметів на Хрещатику після цього на довгі роки була дискредитована.

ДРУГИЙ «МАЙДАН» МОЖЛИВИЙ ТІЛЬКИ ЯК ФАРС

Наметові містечка, що виникли упродовж останніх тижнів у Києві, мало у кого асоціюються з “революцією”. Тому вони практично не мають підтримки киян, а для туристів служать лише як тло для фотографій. Політологи, опитані Центром дослідження політичних цінностей, також не схильні вірити в повторення подій півторарічної давнини.

Фото О. Литвиненко

Чергова спроба поставити намети на Хрещатику й розбурхати суспільство відбулася після загибелі одного з колишніх студентських активістів Георгія Гонгадзе і дала поштовх акції “Україна без Кучми”. Але населення на той момент виявилось не готове підтримати акцію під моральними, але абстрактними гаслами, і чергове наметове містечко зникло від холоду й снігу.

Наступний “Майдан” із наметами відбувся під час Помаранчевої революції і досяг поставлених перед ним цілей. Поки що досвід української історії вчить, що кожне нове українське покоління (а вони змінюються приблизно раз на 10–15 років) може мати свій успішний “Майдан”. А неуспішних “Майданів” може бути скільки завгодно.

Микола МИХАЛЬЧЕНКО, президент Української Академії політичних наук:

—Новий “Майдан” неможливий. Населення настільки розчароване в усіх політичних силах, що не можливий ні “помаранчевий”, ні “біло-синій”, ні “рожевий”, ні будь-який інший “Майдан”. Тому треба вирішувати все шляхом домовленостей між політиками.

Максим СТРИХА, керівник наукових програм Інституту відкритої політики:

— Я не виключаю можливості нового “Майдану” взагалі, але боюся, що він малоймовірний протягом найближчих місяців. Насамперед неможливий тому, що революцію, як хтось слушно сказав, важко робити взимку й

неможливо роботи влітку. По-друге, зараз рівень розчарування настільки великий, що дуже багато моїх знайомих, учасників того “Майдану”, за жодних обставин не вийдуть боронити ані Ющенка, ані Тимошенко. Чи боронити абстрактні цінності? Коли лідери були надто недолугі, то вони повинні навчитися жити в опозиції, як це має бути в демократичній країні.

Кость БОНДАРЕНКО, директор Київського інституту проблем управління ім. Горшеніна:

— Взагалі можливим є будь-що. Але варто згадати геніальну працю Карла Маркса “18 брюмера Луї-Бонапарта”, яка починалася словами: “Гегель свого часу довів, що історія повторюється двічі: першого разу у вигляді трагедії, другий — у вигляді фарсу”. У даній ситуації проведення другого “Майдану” — фарс. Чому реалізувати новий “Майдан” буде важко?

По-перше, влітку в Україні не відбувалося жодного результативного виступу громадськості, оскільки це мертвий політичний сезон. Мертвими сезонами користується, як правило, контрреволюція, а не революція.

По-друге, у 2004 році люди розуміли, що тоді вкрали їхні голоси, намагалися фальсифікувати результати волевиявлення. Нині ж людям довели, що вибори пройшли більш-менш чесно. А те, що відбувається у Верховній Раді, — це вже гри елітарного, не електорального характеру, тобто гри, долучати до яких громадськість не варто. І громадськість це чудово розуміє.

По-третє, мені здається, є певна натягнутість у пафосі Юлії Тимошенко та її соратників. Юлія Тимошенко переграла сама себе — нинішня ситуація виникла через її жадібність, небажання ділитися посадами. І якби не її незбалансована політика, ми вже давно мали б і уряд, і працюючий парламент.

І останнє. Як свідчить соціологія, більшість громадян в Україні схильються до широкої коаліції. Всі ці фактори призводять до того, що “Майдан” стає не просто неможливим, а не доцільним.

СВІТ

ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИЙ БЛИЗЬКИЙ СХІД

Після вторгнення на територію Ізраїлю ліванських активістів терористичного угруповання Хезболла й викрадення двох ізраїльських військових, євреї розпочали мілітарні повітряні акції, бомбардуючи військові об’єкти Лівану. Мусульманські екстремісти відповіли їм терактами проти мирного населення в Хайфі... Міністерство закордонних справ України закликає всіх українських громадян утриматися від подорожей у район конфлікту.

Загроза війни в районі Близького Сходу стала настільки реальною, що Рада Безпеки ООН не виключає введення миротворчих військ у регіон. Дипломатичні представництва країн, громадяни яких перебувають на території країн цього регіону, розпочали їхню термінову евакуацію. Ізраїльські військові кілька разів на добу атакують чергові стратегічні об’єкти на території Лівану, які терористи Хезболла можуть використати під час імовірної атаки на Ізраїль. Ліванський уряд, побоюючись офіційного початку війни, наразі не робить гострих заяв та апелує до міжнародної спільноти про допомогу. Першим на заклик відгукнувся французький президент Жак Ширак, який вислав до Бейрута прем’єра країни Домініка де Вільєна. У офіційному повідомленні прес-бюро французької влади мета візиту зазначена як “вираз підтримки ліванського народу”.

Голови країн Великої Вісімки, котрі зібралися на саміті в Санкт-Петербурзі, також висловили занепокоєння конфліктною ситуацією у районі Червоного моря та закликали сторони конфлікту скласти зброю, виразно зазначивши, що “першими мають припинити атаки ліванці, а вже потім євреї”.

Тим часом у Ізраїлі населення готується до найжахливішого — війни. Євреї масово купують питну воду, продукти харчування та ліки. Проте паніки серед мирного населення більшої частини країни немає. Найдраматичнішою ситуацією залишається на півночі Ізраїлю, де локальна влада, зокрема Хайфи — третього найбільшого за розмірами міста країни, закликає громадян перебувати у бомбосховищах. Місто регулярно бомбардують екстремісти з Хезболла, котрі погрожують підірвати й хімічний завод, спричинивши цим екологічну катастрофу. У відповідь ізраїльтяни заявляють, що екстремістам їх не залякати, та найближчим часом збираються атакувати Південний Ліван (про це сказав ізраїльський генерал Уді Адам). Головним завданням ізраїльських атак є максимальне послаблення терористів із Хезболла й виконання вимоги від ліванського уряду про регулярний контроль прикордонних територій ліванською армією, а не терористами з Хезболла, як це відбувається останнім часом.

На захист Хезболла стали Сирія та Іран, котрі заявили, що за будь-яких обставин не допустять знищення цього терористичного угруповання. У відповідь Ізраїль погрожує повітряними атаками стратегічних об’єктів цих країн. У цій ситуації Ізраїль може атакувати Сирію та Іран кожної миті. Однак, на думку ізраїльських військових експертів, конфлікт обмежиться лише повітряними атаками.

Свою допомогу у вирішенні конфлікту запропонували і Сполучені Штати Америки, за посередництвом представників котрих ізраїльський уряд переказав Ліванові вимоги, після виконання яких євреї припинять бомбардувати територію цієї країни. Насамперед у зверненні до ліванців йшлося про звільнення ізраїльських солдатів із полону, завершення терористичних атак і про згаданий уже контроль лівансько-ізраїльського кордону ліванськими військовими зі свого боку.

Поки ж політики домовляються про можливість ліквідації конфлікту, з обох боків кордону є людські жертви. Загинуло вже близько 300 цивільних громадян Ізраїлю та Лівану.

Тетяна АРТУШЕВСЬКА

Вельмишановний
пане Президенте!
Дорогий
Вікторе Андрійовичу!

Ви знаєте, що я була й усе ще залишаюся Вашою палкою прихильницею, саме тому дуже прошу Вас: будь ласка, зупиніться! Не підтримуйте бандитів і зрадника Мороза!

Знайдіть юридичні шляхи для швидкого розпуску Верховної Ради, щоб не розтягувати ще більше це тривале знущання з України та не втратити зовсім довіри світової громади до української демократії!

Я прекрасно розумію, що розпуск Верховної Ради зараз — це черговий вир безвладдя, хаосу й бруду, але так станеться лише в тому разі, якщо не буде жорстких і рішучих дій Президента. Нещодавно я була в Криму й чула, чому там на виборах більшу підтримку серед демократів мала саме Юлія Володимирівна, — тому що вони вважають Вас не здатним навести лад і захистити чесних людей у країні... Я запевняла їх, що Ви — прихильник абсолютної законності (хоча й зрозуміло, що без Конституційного Суду й належної чесності судів усіх рівнів ні про яку законність у нас не мо-

ВІДКРИТІ ЛИСТИ ПРЕЗИДЕНТУ

же бути й мови!)... Але всі ми сподівалися, що тандем толерантного Ющенка й рішучої Тимошенко зможе навести лад в Україні... Однак зараз чергові чвари в демократичному таборі й Ваша “боязнь” знову відкинули нас усіх до Кідалова!

Повірте, те, що Вам боляче від зради Мороза, аж ніяк не послаблює нестерпного болю і розчарування всіх нормальних людей в Україні й світі від того, що Ви потураєте бандитам утверджуватися при владі в Україні! Невже Ви не бачите, що після виборів голови й правління ВР і прем’єра вони зроблять Вам імпичмент — 100%! Навіть якщо не зроблять (що неможливо!) — Ви лише лялька в їхніх руках, до того ж Ви будете Президентом без народу, бо остаточно втратите електорат і жодними заграваннями з “регіонами” не придбаєте голосів їхнього електорату!

Дай Боже Вам прийняти правильне рішення! Тоді вся порядна Україна й увесь цивілізований світ знову будуть з Вами!

Нехай береже й допомагає Вам і всім нам Господь!

Любов СИРОТА,
поетеса, інвалід Чернобиля

ПРЕЗИДЕНТОВІ
УКРАЇНИ
В. А. ЮЩЕНКУ

Вельмишановний
Вікторе Андрійовичу!

Українські письменники, як і вся національно-демократична громадськість України, глибоко стурбовані політичними подіями останніх днів, коли так звана широка антикризової коаліції, порушуючи законодавство й усі загальнолюдські правила моралі, захопила владу у Верховній Раді України.

Ми добре усвідомлюємо, що може чекати Україну і наш народ, якщо нами керуватимуть бандити, здирники, здаючи всі багатства України чужинцям. Таке “благо” ми вже пережили за часів Л. Кучми, особливо в останні роки його правління, коли було спровоковано розкол письменницької організації з метою захоплення всього нашого майна.

Тисячі письменників були активними учасниками Помаранчевої революції, а в нашому Будинку на вулиці Банковій, 2 містився один зі штабів Майдану. Десятки наших поетів освідлюють цю знаменну подію у своїх віршах, поемах і піснях.

Ми добре бачимо, що нашу незалежну державу намагають-

ся перетворити на територію боротьби за рідкісні природні багатства та економіку України, і тут особливо виділяються наші вітчизняні олігархи, які насправді не є патріотами своєї держави.

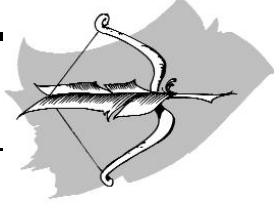
Ми всією душею підтримуємо Вас на президентських виборах, ми підтримали національно-патріотичні партії на виборах до Верховної Ради України, тому маємо моральне право звернутися до Вас із проханням невідкладно використати надані Вам права.

У зв’язку з надзвичайним станом і політичними подіями, які можуть призвести до розколу держави, втрати незалежності, вимагаємо розпустити нинішній склад парламенту.

У цьому, на наш погляд, єдиний порятунок.

Письменники,
депутати Верховної Ради
України:
В. ЯВОРІВСЬКИЙ,
Олена БОНДАРЕНКО,
Л. ЛУК’ЯНЕНКО,
В. КУЙБІДА,
Л. ТАНЮК,
В. ТЕРЕН,
члени Президії НСПУ,
голови обласних
організацій НСПУ

11.07.06 р.

ЗЛОБОДЕННЯ

Усі пам'ятають, як минулого літа держава "кинула" (саме цей жаргон тут найдоречніший) селянина із закупівлею зерна. У розпал жнив і до глибокої осені практично не велася закупівля нового врожаю за нормальними цінами. А основну частину врожаю селянам пропонували "притримати", цебто здати на зберігання, а в кінці року, мовляв, його куплять за нормальною ціною.

Це викликало обурення аграріїв. Адже людям треба було не в листопаді чи грудні, а негайно, в липні—серпні, заправити автомобіль, комбайн і трактор, щоб дозбирати врожай, посіяти озими. Та й саме перевезення і зберігання обходилося у добру копійку.

Натомість селами нищпорили перекупники, які скуповували хліб за безцінь. І селянин, притиснутий до стіни, мусив іти на це. Були випадки, коли селяни терміново продавали пшеницю по 400 гривень за тунну, що не покривало навіть витрат на її виробництво. Мусили, бо треба було терміново заплатити кредити, купити пальне. І ніхто з нашої влади не пояс-

«ХЛІБ НАШ ПОДАЙ НАМ ДАРОМ»

нив до пуття, що відбувається.

Чи не повториться ситуація? Міністерство аграрної політики шойно оприлюднило закупівельні ціни на врожай цього року. Перше, що дивує, — вони чомусь навіть нижчі за торішні, хоча витрати аграріїв непомірно зросли. Так, тунну пшениці першого класу обіцяють купу-

вати по 850 гривень (торік купували по 930). За тунну пшениці другого і третього класу даватимуть, відповідно, 800 і 700 гривень. Тоді як лише витрати на вирощування тунни пшениці третього класу (а її якраз сямолюється чимало) сягнули вже 900 гривень. І не дивно, адже десь на третину подорожало пальне. Тоді вже говорити

про вартість сільгосптехніки. Звичайний зерновий комбайн коштує від півмільйона гривень і вище. Не дивно, що, наприклад, господарства Чернігівщини за останній рік придбали менше півсотні комбайнів. Це десь на 800 сільгосппідприємств. На так зване "оновлення" комбайнового парку, який налічує понад 2 тисячі ма-

шин і з яких переважна більшість давно відпрацювали свій ресурс.

Але справа не лише в цьому. Названі ціни хоч якось перевищують затрати на виробництво зерна. Але за цими цінами, як і торік, закуповуватиметься (гарантовано, за контрактами) мізерна кількість хліба. Через так званий Аграрний фонд. Наприклад, торік по Чернігівщині через АФ було закуплено всього 20 тисяч тонн зерна при майже півтора мільйонному намолоті. Що робити з рештою — невідомо. Навіть після продовольчих витрат, після згодування худобі і птиці в селян залишається дуже багато зерна, яке знову може піти за безцінь. Принаймні на зустрічі з журналістами начальник Чернігівського обласного управління агропромислового розвитку Микола Колесников нічого втішного не повідомив. На початок липня (уже на старті липня) зернові торги практично не велися, контракти не підписувалися. Куди, кому і за скільки піде вирощений урожай, — це питання залишається без відповіді, яку мала б дати влада нашої аграрної держави.

● Петро АНТОНЕНКО

ФЕЙЛЕТОН

МОСКОВИТСЬКИЙ ІМПЕРСЬКИЙ ПЕДИКУЛЬОЗ І ЙОГО ХОХЛУЙСЬКІ ГНИДИ

"Вчені Брістольського університету купують вошей. По 20 фунтів стерлінгів за штуку. Останнім часом у Великобританії з'явився новий вид педикульозу, який не лікується жодним з відомих лікарств. Тож вирішено зібрати якомога більше матеріалу для дослідів"...

(З газет)

"Всяка гидотна кузька любить бруд. У цьому плюгавому середовищі розкошує і в ньому виплоджує своїх гнид..."

(З виступу Вані Молдавана на Всесвітньому симпозиумі з педикульозу).

Отак. Начитаєшся. Наслухаєшся. Надивисься. І думаєш: якої гидоти у світі тільки немає. Є хвороби дуже страшні. А є хвороби дуже бридотні.

Де-де, а у Великобританії — педикульоз. Хто б міг подумати. Воші на голубому Альбіоні. Віта Царяпкін припускає, що це наслідок процесу міграції. Не інакше, як оті невідомі воші — мутовані паразити періоду розвинутого соціалізму в СРСР.

В Україні — інша біда. В Україні зосталися політичні гниди московитських імперських вошей. І також мутовані. Гнида плодить гниду. Найбільше їх скупчилося у місцевих радах деяких регіонів. У деяких так званих партіях, "обществах", "Союзах", "двіженіях". Тому виникає підозра, що "контингент паразитів" нам постійно поповнюють і постійно підгодовують звідтіля, з "центру". Генетично, звісно, їх тягне туди, на "історичську родину". Але вони так присмокталися до тіла України, що інакше не увялять себе на "великій родині", як "вместе с малоросією"... Тому й не дивно, що своїми гнидавами "двіженіями" то "спасают руській язык", то воюють "проти" НАТО. То паплюжать Президента. Державу. Національні святині. Ну, проти НАТО, зрозуміло. Де НАТО — паразитам місця нема. А "язык" для того і язык, щоб ним маніпулювати, вшати на вуха локшину, викликати в суспільстві сверблячку. Нехай, мовляв, суспільство чухається. Будуть руки зайняті, то до них, паршивих гнид, не дотягнуться.

І суспільство чухається. Терпить усю оцю нечисть на своєму тілі. Потурає її гнидавами "двіженіям". А влада наша, українська, ще й охороняє цю погань. Аби хтось до нігтя не притиснув. І одне одного питаємо: "І що ми за народ такий? На нашій шкірі сидять, смочуть нашу кров, над нами глумляться, а ми ще й оберігаємо їхній спокій?..."

Отакій, значить, ми народ. Гуманний до опупіння. Навіть гниду шкодоємо розчавити. Чи змити зі свого тіла. Віримо в чудеса. Може, вона усвідомить, що вона гнида, стане їй соромно і перетвориться принаймні на мураха...

Звісно, життя нас навчить бути рішучими і категоричними, очищати свій життєвий простір від нечисті. Хоч, правду кажучи, вчить уже кілька століть. І ті ж самі граблі по тому ж самому лобі. Чи граблі такі м'якенькі, а чи лоб такий твердий? Але ж вічно терпіти оту суспільну завошивленість не будемо. Яке покоління та скаже: "Г О Д І!" Проведе "дезинфекцію"...

А поки що Ізя Чачкес радить інше. Виходячи з українського філантропного менталітету, нечисть, що обсіла Україну, продати британським ученим. Звісно, по 20 фунтів стерлінгів за кожну політичну злидню нам ніхто не дасть. Але по тридцять умовних "срібняків", що дорівнюватимуть тридцятьом російським рублям, до яких вони звикли, можна взяти. Бо, здається, що ті політичні гниди, що у нас, і ті невідомі воші, що у них, — з одного, дуже відомого усьому світу "Акваріуму"...

7 липня 2006 р.
Хутір "Мозамбик"
Євген ДУДАР

АЛЕГОРІЇ

Бруд цивілізації нині тисне зашморгом за шию кожного Юду: християнствуючих осіб нині розвелоса в країні так багато, як і соціальних революційних партій, і церков, і парафій, і сект, і високооплачуваних і лукавих тлумачів комуністичної бідності й соціалістичної широти самого Христа, як і віруючих у міфи й нісенітності, що неможливо прожити без їхнього набожного гелотиння ефірами й динни. Найпомітнішою новиною останнього часу була звістка про те, що комуністам України керівництво партії дозволило ходити молитися й вірити у своє й народне щасливе майбутнє до церкви. Невже після останньої консультації з товаришами в білокам'яній чи після тайної вечери зі збирачем земель російських патріархом Алексієм і його українськомовним ставленником Володимиром?

Нині стало очевидним і те, що лєнінізм — це не марксизм, а марксизм російського розливу й зовсім не марксизм німецького штабу, й не сам Маркс, який, прорахувавши всі прибутки від виробництва усялякого виробництва, так і не зрозумів суті природи людини. Людини, якій уже нічого (крім досягнення правди про своє вивільнення з пут рабства) цінувати й оцінювати. Людини, яка втративши все, як Христос у пустелі, але оновившись Духом, уже нічого втрачати й нічого набати, бо в неї все вже є: вона вільна від усіх пут матеріального виробництва, від усіх компромісів усіх політиків саме тому, що в неї вже все є. Така людина й не пояснює усім своєї безкомпромісності без притчі, бо пояснення — це вже компроміс із компромісів: жодним словом не пояснюється жодна дія. А пояснення дією — це вже театр, дійство, подоба.

Отже, можна зробити висновок: коли народжується компроміс — помирає правда про людину. Бо жодним текстом не вика-

жеш тієї правди про Людину. Людиною Правди потрібно стати, позбувшись усіх компромісів.

Правда і в тому, що "Деміург недороблює все на світі", полишаючи поле діяльності для Людини творчої. Тільки в співтворчості з "плодами пальців Його" можна досягти результату: єдності!

«ВІДКАТ»

ЕСЕ ПРО БІСІВСЬКУ СПРИТНІСТЬ ПРИ УТВОРЕННІ РІЗНОМАНІТНИХ АЛЬЯНСІВ

Хто тільки сьогодні не говорить про безперспективність безкомпромісності в політиці.

Про біса ж компромісу навчав учнів своїх сам Христос: "Але хай буде ваше слово: так — так; ні — ні, а що поверх — від біса".

Нещодавно високопоставлені члени КПУ, точачи невинну кров, набиваючи мозолі на пальцях безпартійного брата свого, сімдесят літ будували соціалізм в окремо взятій Росії з республіками, кричали до українського люду: "Лєнін!" А самі розуміли: "Партія!" Будували культ страху благословляючої та караючої руки Сталіна. А збудували мавзолей на двох, де й донині возлежать одні однісінькі мощі.

Правда й у тому, що коли щось безкінечно довго робиться, воно вже ніколи не вродиться, а те, що хоч швидко робиться, хоч і горбачим й сліпим родиться, але безкінечно довго дохне й конає, терзаючи оточення. Ось так живуть усі компромісні альянси — браток еднається з братком через пахана, як кукурудзяні зерна між собою через качан. Кожен браток заповнює свою нішу, що залишилася від крутіших братків, опираючись на авторитет пахана, як ковіньку компромісу. І посилається нині на те, що братки з соціалістами й комуністами довгенько разом не вживуться, є марнотою з марнот, бо де ж ті справдешні українські соціалісти з комуністами? Одні братки й позалишалися — товаришують із компромісом. І паханів аж три нині, як три казкових брати, як із одного стебла виросли,

два розумних, а третій теж. Справжні українські комуністи й соціалісти, стрункі й ніким не прогнуті брати Правді, полягли у виснажливій нерівній боротьбі з поступливою настрахоною за своє благополуччя більшістю — з окупантами й пристосуванцями. І найсвітліших із них, як справжніх пророків, укаменовано на площах міст і

тального новоспеченого спікера ВР — честолобця й поета, й лауреата премії Григорія Сковороди — у профіль на тлі бильця крісла, до якого він так прагнув увіліти, у яке він так швидко увівся, замінивши один компроміс іншим. А на звороті купюри рожевого кольору високохудожньою помаранчевою паморозью надписати гасло: "Від кожного за здібностями, кожному за працю його ж — в Дари високе крісло!"

І на завершення: остання переоцінка сибірського морозу в закорочаній і повній пляшці з пивом й за законами компромісу. Бо народження в головах міфу про втрату цінності народило страх втратити аморфну цінність, а страх втратити завжди приводить до почергових аморфних компромісів і суттєвих втрат. Втрачайте, панове творці, суттєво втрачайте все непотрібне з голів своїх, не втрачаючи голів своїх! Головами ж чинодралів завжди галопує башица інфляції. Скупуйте валюту, панове, вільні національні трударі. Російський газ подорожчав — капіталізація! Український метал подешевшав — соціалізація! Українська електроенергія дешева тільки за кордоном — європейський вибір! Хол-заробітчанин, продукт компромісу бездіяльних політиків, масово кристалізується на задвірках Європи — райське й солодке життя грає не вдома! Вдома — прогинаються від компромісів "круглі столи", за ними панує понятійна відбірна професура: "Ротшилькович! Ротшильдович! Ротфронтівич! Бандюкович!" Непотупливий майдан ясновельможні хохли знову розміняли за поняттями на опудало професора компромісу. Вдома панує майстер відкату: "Я тобі, ти мені! Скільки ти коштуєш? А душа?"

● Олександр КОВТУН,
Вінницька обл.

**IV ВСЕСВІТНІЙ ФОРУМ
УКРАЇНЦІВ**

Еміграція як соціальний феномен властивий багатьом суспільствам і має різні причини й свої наслідки, що позначаються на житті народів і цілого людства.

Нині у світі, за різними даними, від 150 до 175 млн. осіб (понад 3% населення планети) проживають за межами країн свого походження. Із них близько 70 млн. — мігранти. Участь українців у глобальних світових міграційних процесах — вражаюча: близько 45% нашого людю живе за межами України. З них українські трудові мігранти становлять понад 10% (близько 8 млн., а в сезонний пік їхня кількість збільшується майже удвічі) від загальної кількості мігрантів у світі. **Частка українських емігрантів і трудових мігрантів, відносно до загальної чисельності українського соціуму, найвища в світі.** Цей показник особливо тривожний на тлі депопуляції українського етносу — низької народжуваності й високої смертності.

Український соціум, фактично, розділений надвоє: трохи більше половини українців живе на своїй материковій території, а решта розпорозшена за межами України. Через це в українській культурі утворилися дві паралельні течії: одна — в Україні, друга — за кордоном, які донедавна були розділені ще й політико-ідеологічними бар'єрами. До того ж, на українських етнічних землях за кордоном зникають корінні українці. Зникають не фізично, а номінально, що засвідчують дані переписів у сусідніх країнах (Росії, Польщі, Білорусі, Словаччині, Румунії, Молдові). Причини різні, але головна — відсутність належної підтримки, захисту з боку України як держави.

Донедавна в українській еміграції називали **три хвилі** переселенського руху:

перша — з початку 70-х років XIX ст. до початку Першої світової війни (70-ті рр. XIX ст. — 1914) — **економічна**;

друга — період між двома світовими війнами (1917—1939) — **економічно-політична**;

третья — роки Другої світової війни та повоєнний період — **політична**.

І ось у середині 90-х років XX ст. виникла **четверта** — новітня хвиля української трудової міграції, яка переростає в еміграцію.

Парадоксальність **новітньої економічної** міграції та еміграції в тому, що коли перша хвиля масового переселення українців припала на добу **нашої бездержавності**, то четверта хвиля виникла в **Українській державі**.

Цю парадоксальність бачимо і в спільній причині першої й четвертої еміграційних хвиль — у соціально-економічній мотивації, у бідності, в неможливості реалізувати себе на Батьківщині. Отже, майже нічого не змінилося в соціально-економічному становищі українців за 130 років.

Змінився на гірше демографічний стан нашого суспільства. Коли джерелом першої хвилі масової

УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ: ПРИЧИНИ Й НАСЛІДКИ

еміграції був надлишок сільського населення (Україна тоді мала найвищий у Європі природний приріст населення через високу народжуваність), то зараз при катастрофічній депопуляції українського народу через низьку народжуваність і високу смертність, коли українське село, по суті, вимирає, й рівень безробіття в ньому сягнув 80%, Україна перетворилася на постачальника за кордон переважно інтелектуальної, висококваліфікованої й дешевої робочої сили.

Близько 30% українських учених працює на науку й економіку розвинутих країн. За даними Держкомстату України, з 1997 до 2001 рр. за кордон офіційно емігрували близько 90 тис. громадян України з вищою освітою та майже 128 тис. із незакінченою вищою та середньою освітою. Протягом останніх десяти років з України виїхали 574 доктори наук і 907 кандидатів наук, третина з яких віком близько 40 років, тобто найперспективніші фахівці. У зв'язку з виїздом науковців і висококваліфікованих спеціалістів втраті України в грошовому еквіваленті становлять понад 1 млрд. доларів США на рік, а духовно-моральні втрати незліченні. (Для довідки: підготовка фахівця з вищою освітою технічного й природничого профілів обходиться Україні близько 10 тис. доларів США, а в розвинутих країнах ці затрати більші в 10 разів). Втрачаючи свій людський, духовно-інтелектуальний потенціал, Україна, по суті, інвестує неоціненний живий капітал в економіку практично всіх розвинутих країн світу. Таким чином, ми на шкоду собі сприяємо цілеспрямованій політиці розвинутих країн із залучення висококваліфікованої робочої сили — живого капіталу за рахунок іммігрантів.

В Україні на державному рівні ніхто не займається вивченням впливу фахівців за кордон, не ведеться й належного державного статистичного обліку. І найтривожніше — **відсутня стратегія захисту й розвитку духовно-інтелектуального ресурсу нації**. Україна назавжди втрачає свій інтелектуальний потенціал. Серед причин виїзду українських фахівців за кордон на першому місці — потреба реалізувати себе професійно. Та переважна більшість освічених людей змушена виконувати некваліфіковану, низькооплачувану роботу, аби заробити собі на більш-менш забезпечене життя.

Від першої хвилі до четвертої простежується зростання освітнього рівня емігрантів. Коли перші емігранти були переважно неграмотні й тому виконували некваліфіковану, найважчу роботу в країнах оселення, то друга й третя хвилі "вихлюпули" за кордон переважно людей освічених. Із їхнього середовища вийшли лідери громадсько-політичних і культурно-освітніх організацій. Еміграція другої й третьої хвиль відзначається високим рівнем громадсько-політичної організованості, й спектр її політичних орієнтацій — від крайнього правого до крайнього лівого.

Саме політичною заангажованістю представників старої еміграції пояснюється відсутність нормальних людських контактів із новітніми мігрантами й емігрантами. Старі політичні емігранти вважа-

ють новітніх звичайнісінькими заробітчанами, які далекі від їхніх ідейно-політичних устремлень і тому не бажать вливатися в діаспорні організації.

Річ у тім, що в старої й новітньої еміграції різні життєві цілі. Стара еміграція, або діаспора (офіційна назва — **закордонні українці**; у березні 2004 року Верховна Рада прийняла Закон України "Про правовий статус закордонних українців") — це громадяни країн свого оселення, добробут і всі права яких цілком забезпечені. Новітні трудові мігранти й емігранти залишаються **громадянами України**, в основному вони приїхали на роботу на певний час, аби покращити свій добробут і повернутися в Україну.

Найбільшою проблемою четвертої міграційної хвилі, особливо нелегальних мігрантів, є їхня правова незахищеність ні з боку України, ні тим паче з боку країн їхнього перебування. А якщо врахувати масштаби цього явища, то можна досягнути всю гли-

бочуть колишні українські переселенці та їхні нащадки, які глибоко інтегровані в суспільне життя своїх країн. До закордонного українства належить і автохтонне українське населення в суміжних з Україною державах (Росія, Молдова—Придністров'я, Румунія, Словаччина, Польща, Білорусь).

За останні роки різко змінилася картина української присутності за кордоном: новітня міграційно-еміграційна хвиля вже скоро перевершить стару еміграцію, так звану діаспору, разом із автохтонними українцями.

Унаслідок четвертої хвилі еміграції Україна втратила і продовжує втрачати значний духовно-інтелектуальний, науковий, економічний, репродуктивний, генетичний потенціал. І як наслідок — демографічна криза українського суспільства.

Коли в XX столітті Українська нація була нацією депортованих, то в XXI столітті стала нацією мігрантів.

На жаль, сьогодні жодна з дер-

Це вже історія... 2001 рік

бину соціально-психологічних деформаций українських мігрантів за кордоном та їхніх сімей в Україні, а також катастрофічність демографічної ситуації в українському суспільстві загалом. Соціальна структура нинішнього українського суспільства неповноцінна, бо український середній клас фактично формується за кордоном із трудових мігрантів.

І хоч основним позитивним наслідком української трудової міграції називають додаткове спрямування в Україну значних фінансових потоків (за експертними оцінками, українські трудові мігранти інвестують в Україну близько 19 мільярдів євро на рік, із них тільки понад 150 тисяч моряків — 2,5 млрд.), та ми втрачаємо найцінніше — своїх людей. Україна винародовлюється на очах, а утворений у нашому суспільстві демографічний вакуум заповнюють іммігранти з азіатських країн зі стабільним природним приростом населення.

Донедавна різні джерела, особливо закордонні, називали кількість українців, які постійно живуть за кордоном, до 20 млн. У це число закордонного українства

не відстежує, тим паче не регулює виїзду наших людей за кордон, не займається захистом їхніх прав та виявленням інших проблем трудової міграції. Ця сфера, як і багато чого в нашій країні, перебуває в тіньовому віданні. Досі проблемами трудової міграції займалися на державному рівні Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, а на громадському — Всеукраїнська громадська організація "Українська Взаємодопомога" (створена в листопаді 2003 р.), яка покликана опікуватися проблемами українських громадян за кордоном та їхніх сімей, особливо дітей, в Україні.

ВГО "Українська Взаємодопомога" зніціювала громадський проект "Четверта Хвиля", головна мета якого — **об'єднання громадян України, які проживають за кордоном**, із метою реалізації та захисту їхніх громадянських, професійних, соціальних, економічних прав, підтримки фахових інтересів і профспілкової солідарності та **сприяння їхньому поверненню в Україну**. "Четверта Хвиля" передбачає також взаємодію нової й

старої еміграції з метою утвердження світового українства як економічної, громадянської й політичної сили у світі та його дієвого впливу на розвиток Української держави на правовій основі.

Уже сформовано новітні українські громадські організації в Італії, Португалії, Іспанії, США, Канаді, Греції, Болгарії, інших країнах. На серпень 2006 р. заплановано провести Перший з'їзд українських громадських організацій четвертої хвилі еміграції. Український громадський сектор зобов'язаний поставити високі вимоги перед владними структурами в ім'я національних інтересів, аби Україна прийшла до розв'язання проблем трудової міграції й соціального захисту своїх громадян — своїх національних інтересів з урахуванням досвіду передових країн.

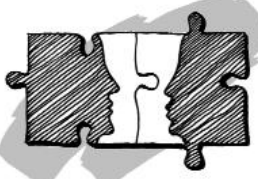
Україна повинна входити у світовий міграційний процес на правовій основі. Це має стати стратегією нашої внутрішньої й зовнішньої політики. Держава зобов'язана на решті прийняти концепцію національної міграційної політики й розробити відповідну стратегію для регулювання процесів трудової міграції. **Міграційна політика України повинна забезпечити державу від потоків нелегальної міграції з третіх країн і гарантувати своїм легальним мігрантам інтеграцію в цивілізовані суспільства на правовій основі й сприяти поверненню їх в Україну.**

Ми вже маємо приклад співпраці в цій сфері з Португалією. Португалія першою з європейських країн зніціювала розв'язання проблем тимчасової трудової міграції українських громадян. Угода між урядами Португалії та України про тимчасову міграцію українських громадян для роботи в цій країні гарантує реальний соціальний захист нашим людям на рівні з португальськими громадянами. Але це водночас сприяє й натуралізації українських мігрантів, разом із сім'ями, в суспільне середовище Португалії.

Тому передусім в Україні необхідно створити державний механізм соціального й правового захисту наших громадян, які тимчасово перебувають на роботі за кордоном, та забезпечення їхнього повернення додому. Цій проблемі відведено окрему статтю в проекті Закону України "Концепція національної політики щодо українців за кордоном", що його розробили й подали на розгляд Верховної Ради України попереднього скликання (ще влітку 2003 р.). Постійна комісія з питань закордонного українства Комітету в закордонних справах ВР України, ВГО "Українська Взаємодопомога" та Українська Всесвітня Координаційна Рада. Прийняття такого закону забезпечить подальший розвиток законодавства України у сфері співпраці держави й громадського сектора з закордонними українцями й забезпечення руйнівних впливів трудової міграції та еміграції з метою збереження основи українського соціуму на території Українського світу — в Україні.

• **Олександр ШОКАЛО**, головний редактор журналу "Український Світ", співголова ВГО "Українська Взаємодопомога"

ПРАВО НА ЗВИЧАЙНЕ ЖИТТЯ

13 років виснажливих, невпинних пошуків фінансування й підтримки з боку влади, сотні проектних пропозицій, формування колективу фахівців, гуртування батьків, які несуть важкий тягар неблаганних діагнозів своїх дітей, — ось той шлях, який невтомно доводилося долати Раїсі Іванівні КРАВЧЕНКО, голові правління Благодійного товариства “Джерела”, та її однодумцям для того, щоб товариство розвивалося, перетворюючись на самодостатню, впливову організацію, спроможну допомагати сім’ям, які виховують дітей з інтелектуальною недостатністю. Сьогодні “Джерела” об’єднують понад 470 родин м. Києва; близько 200 дітей і дорослих людей із особливими потребами є постійними клієнтами організації.

Розмова з Раїсою Кравченко вибудувалася навколо аналізу тих умов, в яких організація працює в Україні. Раїса Іванівна ділиться з іншими своїм величезним досвідом і життєвою мудрістю з надією бути почутою... Виховуючи сина Олексія, якому лікарі багато років тому поставили фатальний діагноз, Раїса Кравченко, як ніхто інший, знає всі проблеми, з якими стикаються батьки хворих дітей, і так само знає, як їм можна допомогти.

— Раїсо Іванівно, чи коректно говорити, що “Джерела” — перша в Україні організація, яка спеціалізується на роботі з дітьми з інтелектуальною недостатністю?

— Ми — не перша й далеко не єдина така організація. Але в той час, коли ми починали (1993—1996 рр.), були одними з перших.

— 1993—1996 рр. — якісно відмінний від сьогоденного етап у розвитку Української держави. Важко було створити таку організацію?

— Створити таку організацію тоді було навіть легше. Нам дуже допомогли іноземні партнери. Хоча тоді влада нас фінансово не підтримувала, проте на нашому шляху було значно менше бюрократичних перепон. У 1996 році головна мета створення нашої організації — виконання певних проектів, дій, спрямованих на соціальну реабілітацію дітей, які мають інтелектуальну недостатність, і сімей, які їх виховують, — трактувалася як цілком легітимна. Зараз же всі громадські організації в частині визначення їхнього цільового призначення примушують копіювати формулювання закону “Про об’єднання громадян”, а саме: захист різноманітних інтересів лише членів організації. А для нас це абсолютно неприйнятно: ми, батьки, згуртувалися для того, щоб захищати інтереси наших дітей, навіть дорослих дітей, які себе захистити не можуть через свою недієздатність. Виходить, що цей закон їх дискримінує. На момент створення нашої організації чиновники особливо не цікавилися цими деталями, а сьогодні ми отримуємо лист від Міністерства юстиції, за яким нас зобов’язали змінити мету нашої діяльності. Тобто дев’ять років наша мета була визнаною й офіційною, а сьогодні нас примушують її змінювати через інше трактування закону.

— Як відбувається фінансування Вашої організації?

— Це тема для окремої розмови в контексті того, як узагалі зараз існують третью сектору — неприбутковим організаціям. Щодо членських внесків, то в Україні вони обкладаються податками: який сенс для батьків віддавати гроші зі своїх мізерних пенсій і державної допомоги до організації. Щоб у нас був статус неприбуткової організації, ми не маємо права нічого продавати чи надавати соціальні послуги. Наприклад, у нас є свічна майстерня, де наші діти виготовляють конкурентоспроможну продукцію, продавати яку ми не можемо. Методичну літературу, яку ми видаємо, продавати не маємо права. Джерела фінансування нашої організації — це допомога від Київської держадміністрації. Це стосується кількох напрямків діяльності, що фінансуються в рамках Комплексної міської програми “Турбота”. Нещодавно з’явилося розпорядження про те, що ми отримуватимемо кошти на виконання експерименту із соціальної адаптації людей із розумовою відсталістю; в рамках цього експери-

менту передбачена діяльність міні-гуртожитку для наших дітей, старших 16 років, — альтернативи великим інтернатним закладам. Цей проект — унікальний для України, і виконується він виключно на кошти київської влади. Київська влада виділила кошти на оренду, ремонт та утримання міні-гуртожитку, який розташований у старій Дарниці; вже новим мером було ухвалено розпорядження про виділення 260 тис. грн. на допомогу нашої громадської організації.

— Чи залучає ресурси благодійних фондів та бізнесу?

— Нам допомагають міжнародні фонди. В Україні немає таких благодійних фондів, які б за змістом і формою своєї діяльності відповідали світовим стандартам: акумулювали б кошти, отримані від місцевих заможних людей, а потім розподіляли б їх за програмами. У нас у третьому секторі дуже багато чого робиться на волонтерських засадах. Добре, що ми задіяні в реалізації чотирьох програм соціальних служб для молоді, двох програм Управління зі справ жінок, інвалідів і ветеранів війни та праці міста Києва — в нашої організації працюють їхні фахівці. Також є багато донорських програм, організованих на кошти міжнародних фондів. Нам дуже допомагають програми Європейської Комісії, американського, голландського урядів, спрямовані на запровадження нових технологій, підходів у соціальній сфері. Місцеві меценати нам не дуже допомагають. Звичайно, певні кошти надходять, але це невелика частка нашого бюджету. Допомагають ті, кого це безпосередньо стосується. Надають нам допомогу деякі великі компанії. Ми дуже вдячні компанії “МакДоналдс Україна”, яка знаходить можливість щомісяця запрошувати наших дітей на безкоштовне відвідання своїх 20-ти ресторанів. Також дуже вдячні компанії “Лола-Піцца”, яка часто пригощає наших дітей і гостей. Але це швидше винятки, аніж правило. У Лондоні, наприклад, у кожному ресторані того ж “МакДоналдс” біля кас стоять скриньки для пожертв хворим дітям: люди кидають у скриньки копійки. Коли я вперше це побачила, то одразу ж запропонувала

таке нововведення. Проте керівник відділу зовнішніх зв’язків компанії “МакДоналдс” Михайло Шуранов пояснив мені, що в Україні надто великі бюрократичні перепони для діяльності спеціального благодійного фонду компанії, й адміністрування таких, здавалося б, корисних програм та ініціатив надскладне, крім того, немає додаткових пілг.

— Постійно лунають заяви про реформування державної соціальної політики. Що конкретно, по чергово й системно потрібно було б зробити в цьому напрямку?

— Розповідь про розмову з однією поважною жінкою-депутатом. Ця розмова ілюструє непослідовність і етичні колізії нашої соціальної політики — зокрема, контраст у ставленні держави до дітей-сиріт і дітей-інвалідів. Нещодавно було розроблено закон про реформування системи інтернатів для дітей-сиріт, який передбачає “розкурпування” цих закладів (максимум там може перебувати до 50 дітей). І таки паралельно з тим ці самі чиновники з Кабінету Міністрів розробляють концепцію нормативно-кадрового забезпечення для дітей-інвалідів, де зазначається, що на 50 дітей припадає один вихователь. Уявляєте себе на місці цього вихователя? Треба вести 50 справ, підтримувати контакт із 50-ма родинами, і до того ж цих дітей вихователю потрібно ще й виховувати. Так-от, шановна пані повідомила, що передусім держава має піклуватися про здорових дітей-сиріт — тих, хто забезпечити бодай тарілку супу для дитини-інваліда у майбутньому.

Державна політика повинна мати пріоритети, один із яких — добробут усіх людей. Щоб незахищені верстви населення отримували необхідні їм послуги та соціальний захист, потрібні великі кошти. А щоб були кошти, їх потрібно заробити, щоб їх заробити, держава має не заважати приватній ініціативі, яка є найпродуктивнішою. В Україні вже розроблені програми, технічні можливості, експерти, які скажуть, що треба робити. Це стосується й неприбуткових організацій. Я вважаю, їм треба дати можливість часткового самозабезпечення. Наприклад, наша організа-

Раїса Іванівна Кравченко з сином Олексієм і донькою Настею

ція може надавати певні соціальні послуги, організувати якісь тренінги, виконувати замовлення з підготовки кадрів. Але ми не маємо права це робити. Безумовно, можна шукати непрямі, обманні шляхи, але ж ми говоримо про ставлення держави. Якщо наша дитина, інвалід першої групи, зробила своїми пальчиками ту єдину свічку за півдня, то дайте ж нам можливість її продати, щоб потім купити ще парочку. Чому ми ту свічку повинні ховати, переплювати? Де логіка такого ставлення? Ми що, наживатися будемо на цьому? Щодо необхідних змін до законодавства, то вони ухвалюються дуже повільно. У цій сфері в нашій державі більше говорять і декларують, аніж роблять.

— Яка ситуація в Україні з підготовкою фахівців, котрі б могли працювати з дітьми з інтелектуальною недостатністю?

— Я можу показати кошторис, який продемонструє, наскільки мізерна матеріальна мотивація працювати в такій сфері. Через це випускники вищих шкіл із кваліфікацією соціального працівника, корекційного педагога, дитячого психолога змушені опанувати прибуткові професії.

— Сім’ї, які виховують дітей із інтелектуальною недостатністю, певно, живуть за умов хронічної кризи? Якої підтримки та соціального захисту вони потребують?

— Це дуже складно: прийняти який виклик долі, особливо якщо це не лише розумова відсталість, а й якісь поведінкові проблеми чи психіатричні діагнози. Це найтяжчі випадки. Політика нашої країни в цій сфері така, що лише нещодавно до Бюджетного кодексу був внесений пункт про підтримку реабілітаційних центрів для таких дітей, але взагалі домінує допомога, адресована інтернатам і центрам. Сім’ї не мають достатньої допомоги з боку держави, що є додатковою причиною віддати цю дитину до інтернату. Річ у тім, що такі діти потребують постійного догляду: батьки не мають змоги водночас і працювати, і займатися опікою. Найчастіше, на жаль, трапляється так, що мати залишається з дитиною сама, не отримуючи достатньої підтримки. Виходить, що для інтернату держава знаходить якісь гроші, а мати, яка готова самостійно доглядати свою хвору дитину, отримує набагато менше.

— Раїсо Іванівно, що Ви поради-

те батькам, яким доля кинула такий страшний виклик — народження розумово та фізично неповноцінної дитини?

— Найперше — набратися терпіння, прагнути мудрості й любові. Господь завжди дає людині лише ті випробування, той хрест, який вона може витримати. За будь-яких, навіть найтяжчих, життєвих обставин потрібно йти вперед, необхідно набратися мужності взяти на себе відповідальність за свою долю й долю своєї дитини.

***

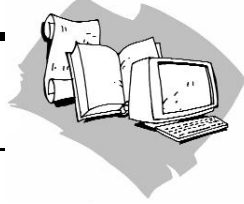
Мені вдалося поговорити з Ларисою Миколаївною Гревцевою — матір’ю Тоні, дитини із синдромом Дауна. Лариса Миколаївна — одна з тих матерів, які стояли біля витоків “Джерел”. Тоня бере активну участь у художній самодіяльності, за що вже отримала кілька призів від місцевої влади. Колишній мер Києва Олександр Омельченко навіть колись подарував Антоніні годинник. Вихованці “Джерел” уже були в Бресті, в Мінську, Санкт-Петербурзі, а зараз готуються поїхати до Москви та Польщі.

“Для наших дітей ця організація — другий дім, — каже Лариса Миколаївна. — Вони тут знаходять друзів, тут їх ніхто не ображає, на них ніхто не кричить. Діти живуть своїм життям, їм дуже весело, вони танцюють, співають, малюють, розвиваються... Наші діти переживають безліч позитивних емоцій — вони і люблять, і дружать. Можливо, вони не можуть усього осмислити або висловити, але відчувають турботу, тепло, добре ставлення. Діти займаються і макраме, і ліпкою, і виготовленням свічок, і ляльковим театром, і розвиваючими іграми, і вивченням Біблії, і заняттями з У-Шу тощо. В центрі трудової реабілітації такі діти отримують практичні навички — те, що їм потрібніше для життя, а не вивчають шкільних предметів. Їх учать самообслуговування, приготування їжі, прибирання території, ведення побуту”.

Якраз тоді, коли ми були в “Джерелах”, до організації за порадою прийшла молода пара. Після народження їхньої дитини минуло лише десять днів, але лікарі вже поставили страшний діагноз: синдром Дауна. Тепер тільки від батьків і небайдужих людей залежить, чи стане цей діагноз вироком...

Євгенія МАРТИНЮК

ОБЕРЕЖНО, ДУРЯТЬ!

ВУЗОМАНІЯ

Коли в мене запитують, який вищий навчальний заклад я закінчував, відповідаю: Київський університет. На що негайно друге запитання: який саме університет? На це я кажу, що за часів мого навчання був один УНІВЕРСИТЕТ: Київський державний імені Тараса Шевченка. Але розумію і того, хто запитує, адже нині в столиці є не університет, а університети, яким уже, мабуть, згубили й лік. Учора ще був інститут, сьогодні — університет. Або академія. Звичайнісінькі школи, училища, технікуми стають ліцеями, коледжами, тими ж інститутами, а то й вище.

Звідки в нас стільки марнослав'я? Це як пошесть на титул "президент". Хоч бери та заборони законодавчо вживання цього терміна, окрім одного-єдиного значення — глава держави. А то пішли "президенти" фондів, асоціацій, клубів філателістів чи собаководів.

Але я про вузи. Нарешті наше Міносвіти взялося наводити тут елементарний порядок і щойно позбавило ліцензій 104 так звані "вищі навчальні заклади", в тому числі їхні філіали та підрозділи. Конкретніше — 18 вузів позбавлено ліцензій на підготовку за певними спеціальностями, а 86 вузів та їхніх підрозділів мають узагалі припинити викладання.

Що ж це за вузи і вузики? Ось 7 таких закладів потрапили в чорний список на Чернігівщині. Деякі — в обласному центрі. Але "вузоманія" дійшла вже навіть до райцентрів. Серед позбавлених ліцензій — підрозділи Сумського національного аграрного університету (звучить же!) у райцентрах місті Бобровиця, селищі Борзна, навіть у містечку Остер, яке не є й райцентром. Що і на якому рівні тут викладали, можна лише здогадуватися.

Зате без усіляких здогадок можна говорити про корупцію у вищій школі. Аякже, якщо "розвелося" стільки "вузів", то відповідна й кількість ректорів, деканів, професорів, доцентів і т. ін. І всім же треба жити. І не лише на зарплату.

Ось і впіймався 26 червня на звичайнісінькому хабарі декан юридичного факультету (!) одного з чернігівських вузів. Узав, бідний, у студентки 1200 гривень за "автоматичне" погашення заборгованості з 10-ти предметів. А за два з лишком місяці до цього попався на хабарі доцент цього ж факультету. Може, це були практичні заняття зі студентами з теми "Що таке хабар?" Утім, суд розцінив це інакше і виніс вирок: три роки позбавлення волі. Правда, з відстрочкою, зате без права викладання на 5 років.

Про обидва ці факти повідомив пресі начальник спецвідділу з боротьби з хабарництвом і корупцією обласної міліції Владислав Бойправ. Як і про нові спроби хабарництва уже при вступі до вузів. Що ж, "вузоманія" триває...

Петро АНТОНЕНКО

АНТИДУХОВНІСТЬ

Борзнянський райвідділ міліції на Чернігівщині розслідує дві кримінальні справи, що набули значного розголосу в регіоні. Навіть у насиченій українській кримінальній хроніці ці справи примітні тим, що показують, наскільки вірус бездуховності роз'їдає наше суспільство, особливо молодь. Адже фігурантом обох справ, у яких ідеться про наркотики і вандалізм на кладовищі, є молодий учитель.

Докладніше про це розповідає інспектор Центру громадських зв'язків Чернігівського обласного управління МВС Борис Коновченко: "Незвичайна для Борзнянського району і надзвичайна подія сколихнула в середині травня все населення Борзнянщини, не залишивши жодного байдужого. Коли 21 травня до чергової частини районного відділу міліції надійшло повідомлення про те, що на цвинтарі в с. Комарівка скоєно акт вандалізму — пошкоджено пам'ятник, місцеві правоохоронці і гадки не мали, який сюрприз чекає їх на завершальній стадії розслідування.

УЧИТЕЛЬ, НАРКОТИКИ, ПОГРОМ КЛАДОВИЩА

Спочатку на місці пригоди оперативно-слідча група РВ УМВС виявила ще кілька пошкоджених надмогильних пам'ятників.

У ході проведення оперативно-

розшукових заходів працівники карного розшуку райвідділу встановили, що злочин скоїв... учитель місцевої школи. Людина, яка за своїм покликанням мала б сіяти в

умах дітей "розумне, добре, вічне". Але це не все. Під час візиту до підозрюваного оперативники виявили в нього ще й наркотики: 200 грамів коноплі.

Спочатку була версія, що цей унік передавав своїм підопічним разом зі знаннями й "стимулятор" для оволодіння ними.

Але інформація не підтвердилася. А вже 24 травня під час розслідування кримінальної справи за ст. 297 КК України (наруга над могилою) співробітниками Борзнянського РВ встановлено, що в ніч із 20 на 21 травня цей педагог на цвинтарі в с. Комарівка безпринципно зруйнував не один, а цілих 12 надгробних плит на місцях поховань місцевих мешканців.

Проти нього порушено дві кримінальні справи за ст. 297 та 309 КК України (виробництво, придбання чи зберігання наркотиків без мети збуту). Йому пред'явлено звинувачення. Слідство триває.

Петро АНТОНЕНКО

Всеукраїнське товариство ім. Тараса Шевченка "Просвіта" Український Народний університет Міжрегіональної Академії управління персоналом

ОГОЛОШУЮТЬ НАБІР НА ФАКУЛЬТЕТ "УКРАЇНОЗНАВСТВА" У ПРОГРАМІ НАВЧАННЯ

- УКРАЇНОЗНАВСТВО
- ІСТОРІЯ УКРАЇНИ БЕЗ МІФІВ
- ЕТНОЛОГІЯ ТА АНТРОПОЛОГІЯ УКРАЇНЦІВ
- ЕТНОПСИХОЛОГІЯ
- ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ
- ЕТНОГРАФІЯ ТА УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА
- УКРАЇНСЬКА МОВА
- ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ
- РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

Термін навчання: 8 місяців
Форма навчання: ВЕЧІРНЯ (заняття 1 раз на тиждень)

Приймаються особи без вікових обмежень, які мають повну загальну середню освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра

Випускники отримують свідоцтво про підвищення кваліфікації та сертифікат МАУП

Регіональні народні університети діють на базі підрозділів МАУП на всій території України

03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, МАУП
(044) 490-95-05, 494-47-30
www.iapm.edu.ua, e-mail: unu@iapm.edu.ua

Президентіві України п. В. Ющенкові, міністріві юстиції України п. С. Головатому

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

Освітняська громадська Львівщини приголошена звісткою про арешт Миколи Конобрицького, директора Першої української гімназії м. Краматорська Донецької області.

Ця нібито кримінальна справа є продовженням багаторічного переслідування і цькування непересічної особистості, вчителя-українця, що своєю виразною громадянською позицією виховував національно свідомо українську молодь у зросійщеному Донецькому краї. Брутальна розправа з керівником українського навчального закладу є відвертим викликом усім українцям, сигналом про загрозу реанімації совєтської каральної системи, нагадуванням про те, що живемо й досі не в українській Україні, а тому боротьба за Україну не може припинитися.

Ми обурені тим, що за ґрати кинули українського педагога за абсурдним звинуваченням у начебто фінансових зловживаннях сумою у 4437 грн., і це діється в Україні, по вінця переповненій крадіями різних мастей.

Через 15 років нашої Незалежності спостерігаємо, як у пострадянській Україні судова система знуцається над українцями до болю знайомими методами з арсеналу недавнього комуністичного минулого. Зрозуміло, що арешт М. Конобрицького — цинічне залякування українців і ганебна сваволя антиукраїнського чиновництва.

Вимагаємо від Вас, Пана Президенте, відкрито стати в обороні українців та української мови в Україні, негайно прийнявши відповідні державні укази для забезпечення повноцінного функціонування української державної мови.

Ви зобов'язані, Пана Президенте, як Гарант Конституції, особисто втрутитись у справу незаконно засудженого Миколи Конобрицького, який став жертвою політичних переслідувань українофобів. Вимагаємо негайного звільнення з-під арешту директора української гімназії Краматорська!

Вимагаємо від міністра юстиції незалежного й неупередженого перегляду цієї справи та покарання винних у безпідставному засудженні педагога. Вимагаємо також глибокого й системного розслідування всіх фактів порушення громадянських прав українців в Україні та зокрема в Донецькому регіоні.

Підтримуємо українських патріотів у Краматорську, які не бояться боронити українську мову і домагаються справедливості.

Поставте свій підпис під цим Відкритим листом!

Члени львівського Педагогічного товариства ім. Гр. Ващенко:
Оксана Гентош, Омелян Вишневецький, Марія Чумарна, Степан Стельмащук, Олексій Манько, Ольга Антоник, Андрій Окопний, Мирослава Зваричевська, Олександра Захарків, Ірина Кравчук, Мирослава Чорна, Романа Михайлишин, Оксана Мончин, Галина Баган, Ярослава Ясницька, Олена Франкевич, Марія Іванишин та ще 17 осіб

VOX POPULI

СТУДЕНТСТВО ПРО МОВУ

Полеміка навколо мовного питання не стихає серед населення. У патріотичних колах рішення обласних рад про статус російської мови як регіональної викликає обурення, у проросійських — радість.

Не менш жваво ця проблема обговорюється і серед українських студентів.

Георг, Київський політехнічний інститут, 2 курс:

— Згідно з Європейською хартією про статус регіональних мов (яким мотивують свої рішення проросійські депутати), регіональні мови — це мови, які використовуються на території тієї чи іншої держави населенням, меншим за кількістю. І ось саме такі мови нечисленних груп від неминучої загибелі захищає Рада Європи. По-перше, я не зараховую все ще велику і могутню російську мову до вимираючих, а по-друге — не вважаю російськомовне населення кількісно меншим за українськомовне (на жаль).

Ярослав, Національний авіаційний університет, 3 курс:

— Мене як громадянина України, що любить свою країну й історію, дуже дратує поняття "російська мова як регіональна". Я цього ніяк зрозуміти не можу і ніколи цієї ідеї не підтримаю.

Анна, Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 1 курс:

— Я абсолютно нормально ставлюся до цих змін, бо вважаю, що статус російської мови як мови регіональної відкриє можливості насамперед вільної комунікації між народом та органами державного управління.

Ольга, Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова, 4 курс:

— Я чудово розумію обидві мови, але хочу, щоб у моїй країні всі офіційні структури були українськомовними. Розумію важливість нашої мови, поважаю її красу і складну історію.

Анатолій, Інститут зв'язку, 1 курс:

— Як людина розумна, я не хочу бути жертвою політичних амбіцій. Я розумію, ким це питання підтримується і для чого розвивається.

В'ячеслав, Український фінансово-економічний університет, 3 курс:

— Взагалі я не проти. Але своя рідна мова, звичайно, краще. Та, на жаль, зараз молодь більше спілкується російською.

Наталія, Інститут економіки, туризму та права, 2 курс:

— Така ситуація в Україні мене просто обурює. Ця проблема існує вже давно, але особливо гостро постала саме зараз. Я в таких змінах не бачаю нічого позитивного.

Віталій, Київський політехнічний інститут, 2 курс:

— Чесно кажучи, мені все одно. Я погано розмовляю українською, розмовляти ж суржиком мені не хочеться. Не бачу нічого поганого в тому, що люди спілкуються зрозумілою їм мовою і хочуть це право підкріпити відповідним законом.

Ірина, Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 4 курс:

— Італійці принципово не вчать англійської мови. А чому? Бо не гідно розмовляти чужою мовою у своїй державі. Ім це не потрібно. Чому в Україні це питання дійшло аж до регіонального, досі не розумію.

Опитування провела Галина ГОРБАЧУК

ПРОЕКТ

Цей документ розроблено в Міністерстві культури і туризму України на виконання доручення КМУ Робочою групою, схваленою Урядом

Липень 2006 року

КОНЦЕПЦІЯ державної мовної політики України

Провідною тенденцією лінгвістичного компонента міжнародних відносин є розвиток так званого багатомовного суспільства, на формування якого спрямовано низку національних і міжнародних програм, що активно виконуються у розвинених країнах протягом останніх років.

Аналіз мовної ситуації та процесу формування корпусу мови

Україна — одна з найбільших країн Європи за кількістю населення. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року, в ній проживало 48,24 млн. осіб, у тому числі українців — 37,5 млн. осіб або 77,8 %. В Україні функціонує понад 80 різних мов. Українську мову рідною назвали 32,6 млн. осіб, або майже 68 % від загальної кількості всіх громадян. За деякими даними майже 60 мільйонів людей у світі володіють українською мовою тією чи іншою мірою.

Історично склалося так, що мешканці сіл України, а також міські мешканці західного регіону держави переважно українськомовні, а сходу, півдня і почати великих міст — переважно російськомовні.

Російська мова в Україні є найбільш поширеною в друкованому варіанті. За деякими даними до 80 % фондів бібліотек України складають російські друковані джерела. Російська мова досі преважує в деяких важливих ділянках української суспільної практики (наука, особливо природнича та технічна, бізнес, торгівля, спорт, медицина тощо).

Реальність, що склалася у мовній царині, пов'язана, переважно, з довготривалим періодом бездержавності українського народу та є результатом цілеспрямованої політики нищення української мови. Крім того, тяжкий удар по українській культурі й мові нанесла тоталітарна система, масовими депортаціями і репресіями, руйнацією багатьох національних цінностей. Поряд із досягненнями у розвитку та співпраці народів, які були в радянський період, проводився курс на русифікацію, що заклав основу багатьох теперішніх суперечностей у мовній сфері.

Незважаючи на те, що українська мова вперше отримала статус державної з прийняттям 28 жовтня 1989 року Законом України "Про мови в Українській РСР" (чинний і досі), тільки зі здобуттям Україною незалежності розпочався процес українського мовного відродження.

Цьому сприяло конституційне закріплення державності української мови та здійснення низки урядових заходів, спрямованих на піднесення ролі та авторитету української мови в суспільному житті країни.

Законодавча база в Україні з цього питання переважно відповідає загальноприйнятій світовій практиці й узгоджується з відповідними міжнародно-правовими актами. Однак загальносистемного узгодження між відзначеними правовими актами досі не введено; вони недостатньо забезпечені необхідними виконавчими механізмами. Аналіз мовної ситуації свідчить про те, що лише задекларованості державного статусу української мови для повноцінного та незворотного утвердження її в усіх сферах суспільного життя недостатньо — потрібний механізм реалізації зазначених вище правових документів щодо функціонування української мови, а також врегулювання питань, пов'язаних із удосконаленням юридичної відповідальності за порушення законів, які регулюють питання використання державної мови.

Таким чином, сучасній ситуації в мовній сфері залишається складною, характеризується низкою негативних явищ і тенденцій. Сучасній мовній ситуації притаманний розвиток процесів, які негативно впливають на стан української мови, а саме:

— українська мова як державна ще не набула необхідного поширення в усіх сферах суспільного життя;

— подекуди навіть спостерігаються процеси звуження сфери застосування української мови, що спричиняє соціальну напругу в суспільстві, породжує сепаратистські настрої, суперечить інтересам національної безпеки України, ставить під загрозу її суверенітет і державне самовизначення;

Продовження на с. 8

ЗМІСТ:

Вступ. Обґрунтування необхідності у розробці Концепції державної мовної політики.

1 розділ. Стратегія державної мовної політики.

а) Аналіз мовної ситуації в країні та процесу формування корпусу мови;

б) Визначення мети Концепції;

в) Завдання Концепції та її головні орієнтири.

2 розділ. Загальні принципи державної мовної політики.

а) Державна мова;

б) Мови національних меншин;

в) Мови міждержавного спілкування.

3 розділ. Забезпечення реалізації засад державної мовної політики.

а) Система вироблення державних підходів;

б) Механізми реалізації державної мовної політики;

в) Суб'єкти реалізації державної мовної політики;

г) Першочергові завдання щодо забезпечення реалізації засад державної мовної політики;

д) Механізми здійснення контролю за дотриманням законодавства про мови в Україні.

Висновки. Очікуваний результат.

Необхідність у розробці Концепції державної мовної політики України (далі — Концепції) викликана нагальною суспільною потребою у визначенні та схваленні принципів і пріоритетів у діяльності органів державної влади щодо розвитку і застосування української мови як державної, російської та інших мов національних меншин України.

Концепція враховує необхідність забезпечення розвитку України як суверенної демократичної держави, консолідації українського народу, збереження міжнародно-миру і злагоди.

Концепція покликана стати орієнтиром для органів державної влади при виробленні стратегії і тактики здійснення мовної політики, вирішенні практичних завдань, пов'язаних із оптимізацією мовного простору, створенням умов для всебічного розвитку української мови та розширення сфери її суспільного функціонування як державної, а також для відродження, захисту і використання інших національних мов.

Актуальність прийняття Концепції зумовлена необхідністю вироблення послідовних і виважених підходів у вирішенні мовних проблем, недопущення при цьому політичних спекуляцій та етнічних конфліктів, а також створення орієнтирів для органів державної влади й місцевого самоврядування при формуванні ними стратегії і тактики у мовних питаннях, визначенні шляхів і методів активізації роботи щодо здійснення мовної політики, вирішенні практичних завдань, пов'язаних із оптимізацією мовного простору.

Концепція державної мовної політики базується на засадах Конституції України, нормативно-правових актах України та державних мовних програмах, Європейській хартії регіональних мов або мов меншин, ратифікованої Верховною Радою України у травні 2003 року, загальновизнаних міжнародних правових актах, що стосуються мовної сфери.

Враховуючи актуальність розв'язання багатьох проблем, спрямованих на забезпечення належного функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України та основи для забезпечення необхідних комунікативних функцій на міжнародному рівні,

Антиконституційні, антимовні процеси, що відбуваються в Україні, вимагають визначеності державної мовної політики, зміцнення її національно-культурного фундаменту. За дорученням Кабінету Міністрів України Робоча група, схвалена урядом і патрована Міністерством культури і туризму України, розробила проект Концепції державної мовної політики України, публікуючи який, ми пропонуємо долучитися до його обговорення на шпальтах "Слова Просвіти". Закликаємо українську громадськість не бути байдужими до тієї мовної драми, яка розгортається в нашій державі, коли мова — душа і серце народу — стала об'єктом політичних спекуляцій і торгів. Запрошуємо вчених, вчителів, просвітян, усіх громадян долучитися до обговорення цієї Концепції... Відгуки й уточнення чи пропозиції надсилайте на адресу редакції тижневика: Київ-1, Хрещатик, 10-б.

використання і захисту мов національних меншин України, основний комплекс заходів передбачається здійснити за період із 2006 до 2010 року, який розглядається як початковий етап.

Стратегічні положення Концепції, що мають глобальні пріоритетні напрямки, розраховані на 15—20 років.

1. СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

На території України через різні обставини склалася ситуація двомовності та багатомовності, що за правильного підходу може служити не тільки джерелом взаємного збагачення мов і культур, а й зміцнення української державності та мовної консолідації суспільства. Державна політика в Україні у мовній сфері виходить з основного принципу рівнозначності всіх мов незалежно від їхнього правового статусу, а також чисельності та характеру розселення носіїв мови.

Стрижнем мовної політики, включаючи політику в галузі освіти, є стратегія збереження і зміцнення збалансованості та гармонізації стосунків між українською нацією та національними меншинами України. У зв'язку з цим потрібно активно забезпечувати вивчення всіма громадянами української мови як державної та сприяти вивченню мов національних меншин України.

Треба створювати умови для гармонійної взаємодії української мови з іншими мовами національних меншин України. Інструментом регулювання міжнародних відносин в Україні повинна стати державна політика у сфері застосування української мови як державної та мов національних меншин.

Природна мова є основною комунікативною системою людини, функції якої набувають усе більшого значення, оскільки інтенсивність комунікацій у сучасному світі

зростає випереджаючими темпами порівняно з іншими ділянками суспільної практики, набуваючи все більшої ваги у забезпеченні життєдіяльності глобалізаційної міжнародної спільноти.

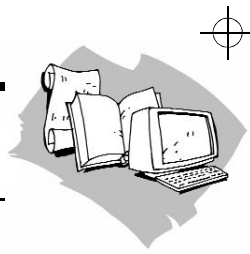
Саме глобалізаційні процеси, характерні для сучасного періоду розвитку світової цивілізації, активізували дві суперечливі тенденції в мовній сфері: з одного боку, зумовлені парадигмою інформаційного суспільства явища уніфікації мовно-інформаційних процесів із домінуванням вузького кола так званих світових мов, а з другого — природне прагнення кожного народу до самоідентифікації, захисту, збереження й розвитку власного національно-культурного начала.

Мовна сфера, покликана обслуговувати всі аспекти суспільної практики у самій державі й водночас бути основою для забезпечення необхідних комунікативних функцій на міжнародному рівні, подекуди стає ареною драматичних колізій між відзначеними тенденціями. Останнім часом об'єктивно зростають передумови для обмеження сфери застосування рідної мови на користь інших мов, які мають більше поширення та міжнародний статус.

Тим часом досвід переконує, що у тих державах, де недооцінюють мовні проблеми, завжди є відповідна внутрішня та зовнішня напруга. Тому кожна країна, яка не бажає перебувати в колі світових аутсайдерів, піклується про розвиток своєї мови (мов) і вживає необхідних заходів щодо підтримки її (їх) належного статусу.

У зв'язку з цим доцільно розглядати мовну (а отже, й лінгвістичну) безпеку країни як окрему ділянку інформаційної та спеціфічної різновид національної безпеки (ст. 17 Конституції України).

Порівняно новим аспектом мовного статусу, що надзвичайно актуалізувався в останні десятиліття, є технологічний, пов'язаний із застосуванням механізмів природної мови в інформаційно-комунікативних технологіях.

Продовження. Початок на с. 7

— викликає занепокоєння скорочення навчальних годин на вивчення української мови і літератури в основній ланці середньої загальноосвітньої школи, що позначається на рівні знань учнів із цих предметів. Випускники загальноосвітніх і подекуди вищих навчальних закладів не мають достатніх знань і навичок з орфографії, пунктуації, стилістики, усної мови, ділового спілкування і письма. У навчальних закладах Автономної Республіки Крим, деяких південних і східних областей не вживаються належні заходи для переходу на викладання державною мовою;

— більшість підручників і навчально-методичних посібників не відповідають сучасним вимогам і потребують заміни чи оновлення;

— скорочено функціонування української мови в недержавних засобах масової інформації (газетах, журналах, на телебаченні, радіо);

— скорочено видання книг українською мовою, значно зменшилися їхні наклади, скоротився ринок українських книг та система державного книготорговельного обслуговування;

— недостатньо є пропаганда української мови в засобах масової інформації, в загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, у професійній сфері;

— неповною мірою використовується українська мова в структурах державної влади, Збройних силах України, правоохоронних органах, кредитно-банківській сфері, на громадському транспорті та у сфері обслуговування;

— дуже незадовільним є поширення української мови в середовищі комп'ютерних комунікацій, зокрема в українському сегменті Інтернету;

— не вживаються необхідні заходи з розвитку вітчизняних лінгвістичних технологій, що загрожує становленню вітчизняної технології знань і може спричинити довічне аутсайдерство України в технологічній сфері.

В Україні конституційно забезпечене право національних меншин на задоволення освітніх потреб рідною мовою, збереження та розвиток етнокультури, що є безперечним здобутком демократії. Проте є проблеми із забезпеченням національних навчальних закладів педагогічними кадрами, навчально-методичною літературою, вивченням в окремих навчальних закладах одночасно чотирьох-п'яти мов, належним вивченням української мови громадянами України з числа національних меншин.

Створення оптимального мовного середовища в країні ускладнюється відсутністю ефективної законодавчої бази. Положення статей 10, 11 і 12 Конституції України щодо розвитку і функціонування мов не підкріплені достатньою мірою механізмами, які б забезпечували їхнє ефективне застосування.

У державній мовній політиці потрібні нові концептуальні підходи, насамперед слід усвідомити, що мовне питання не може займати другорядну позицію або бути предметом спекуляцій. У ході його розв'язання перед суспільством постають нові завдання. Дії в цій сфері повинні враховувати реальний стан, тенденції та перспективи розвитку мовної ситуації в Україні.

Мовна політика може стати консолідуючим фактором тільки тоді, коли вона відображатиме всю різноманітність мовного спектра та матиме чіткі механізми вирішення існуючих проблем. У зв'язку з цим особливе значення має спільність позицій органів державної влади, різних політичних і громадських сил у мовному питанні, заснованих на конституційних принципах, науково обґрунтованих висновках і рекомендаціях.

Мовна ситуація в Україні диктує необхідність об'єктивного, наукового вивчення мовних процесів і тенденцій у різних регіонах країни і на цій основі розроблення системи ефективних заходів, спрямованих на забезпечення планомірного та безконфліктного розвитку мовних відносин, створення оптимального мовного середовища.

Визначення мети Концепції

Мовна політика визначається засадами Конституції і національними інтересами

Україні як суверенної держави, основна мета державної мовної політики — культурно-мовне відродження, піднесення престижу, авторитету, гуманітарного та технологічного статусу української мови, забезпечення її застосування у всіх сферах суспільного життя, утвердження її державності, захист і розвиток мов національних меншин.

Завдання Концепції

Завдання полягає у тому, щоб, виходячи з Конституційних вимог і національних інтересів України як суверенної держави, забезпечити підтримку та захист і державної мови, і мов національних меншин України, що передбачено Європейською хартією регіональних мов або мов меншин, ратифікованою Верховною Радою України.

Пріоритетними завданнями державної мовної політики є:

— забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України;

— гарантування вільного розвитку, використання і захисту мов національних меншин України;

— забезпечення гідного місця української мови у світовому інформаційному просторі;

— сприяння опануванню населенням, особливо молоддю, мов міжнародного спілкування.

У процесі реалізації положень державної мовної політики перед Українською державою і суспільством стоять найважливіші завдання:

— консолідація та розвиток української нації, її історичної свідомості, традицій і культури;

— активізація діяльності державних органів влади щодо забезпечення суспільного життя на всій території України та задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за кордоном;

— заохочення та всебічна підтримка протягом усього життя обдарованих і талановитих громадян України та інших держав, здатних своїм саморозвитком зробити пров української мови до світових вершин,

піднісши її до відповідного рівня у кожній ділянці та предметній галузі;

— сприяння розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України;

— створення та розвиток Національної словникової бази як національного надбання України та забезпечення вільного доступу до неї всіх громадян України;

— розвиток фундаментальних і прикладних мовознавчих досліджень, розробок у галузі лінгвістичної технології, створення інтелектуальних українськомовних інформаційних систем нового покоління;

— створення системи Всеукраїнського лінгвістичного діалогу та реалізація ефективних заходів щодо входження української мови у світовий інформаційний простір (зокрема через започаткування системи Всеєвропейського лінгвістичного діалогу);

— забезпечення на законодавчому рівні положення про спорядження всіх комп'ютерів, які виробляють і продають в Україні, системою українських електронних словників; забезпечення локалізації програмного забезпечення комп'ютерів українською мовою;

— задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави;

— аналіз стану і тенденції розвитку етномовних процесів;

— створення ефективного механізму державного управління мовними процесами;

— удосконалення законодавства у мовній сфері;

— комплектування фондів бібліотек українською літературою, літературою мовами національних меншин України, мовами міжнародного спілкування та спеціалізованою літературою з української мови (у тому числі всіма видами електронних видань), упорядкування діяльності архівів і збільшення каналів користування різними видами інформації українською мовою;

— посилення гуманітарної складової військової служби, забезпечення подальшої гуманізації військової освіти на основі впровадження та застосування української мови у військових та силових структурах;

— збереження та дослідження всіх діалектів української мови.

2. ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

Загальними принципами мовної політики в Україні є:

— верховенство права;

— гуманізм і демократизм;

— гармонійне співіснування державної та інших мов;

— вільний розвиток, використання та захист діалектів української мови, а також мов національних меншин як засобу відображення мовно-культурного багатства та розмаїтості.

Останнім часом у мовній сфері все виразнішими стають такі, взаємопов'язані між собою, тенденції:

— усвідомлення громадянами України, незалежно від національності, соціально-політичної необхідності опанування державною мовою;

— зростання національної свідомості та потреб у вивченні мов тих національностей, які проживають в Україні;

— прагнення до інтеграції у світовий інформаційний простір і пов'язана з цим потреба у вивченні та застосуванні іноземних мов.

Державна мова

Згідно з Конституцією, державною мовою в Україні є українська мова. Пріоритетним є державний захист і підтримка української мови, утвердження її державного статусу та розширення сфери функціонування як основного засобу міжетнічного спілкування на всій території України.

Українська мова в Україні покликана виконувати численні функції, відігравати важливу роль у забезпеченні консолідації, єдності й культурного розвитку всіх корінних народів і національностей України з українцями, які проживають за межами України та в зв'язку із майбутнім вступом України до Європейського Союзу. Тому держава докладає всіх зусиль для розширення сфери функціонування державної мови, дбає про розвиток і престиж державної мови, підвищення мовної культури громадян і міжнародного іміджу української мови.

Пріоритетами держави щодо створення належних умов для розвитку та розширення сфери вживання української мови, виховання шанобливого ставлення до неї, формування патріотизму в громадян України мають стати:

— сприяння процесам духовного відродження України;

— формування державної стратегії у галузі мовної політики, розвиток і підтримка статусу української мови в сучасному українському й міжнародному освітньому просторі;

— зміцнення позицій української мови як засобу міжнародного спілкування;

— розробка комплексу заходів, спрямованих на пропаганду української мови, культури в засобах масової інформації;

— забезпечення виконання державних програм у галузі мови, насамперед Державної програми розвитку та функціонування української мови на 2004–2010 роки та Міжгалузевої науково-технічної програми “Інформація. Мова. Інтелект”;

— створення та розвиток Національної словникової бази України та забезпечення вільного доступу до неї всіх громадян України; безумовне виконання програми “Словники України”, затвердження та реалізація на рівні пріоритетних науково-технічних програм національного значення завдань зі створення фундаментальних Тлумачного, Етимологічного та Термінологічного словників української мови — у традиційній і в електронній формах, а також в онлайн-версії;

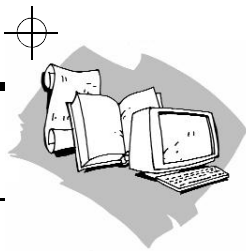
— стимулювання і підтримка участі науково-дослідних установ і навчальних закладів України, окремих українських учених у міжнародних лінгвістичних проектах;

— вжиття енергійних заходів на державному рівні у галузі лінгвістичного забезпечення Європейської інтеграції України;

Продовження на с. 9

Продовження. Початок на с. 7, 8

— створення та забезпечення активного функціонування в Інтернеті універсальної української мовно-інформаційної системи на базі розвитку та вдосконалення Українського лінгвістичного порталу;

— аналіз стану і тенденцій розвитку української мови в контексті етномовної ситуації в різних регіонах України;

— знаходження можливостей державної і недержавної фінансової підтримки розвитку української мови в умовах ринкової економіки;

— удосконалення законодавства у мовній сфері та розроблення нормативно-правових актів, які регулювали б застосування української мови в усіх галузях суспільного життя України;

— визначення основних заходів створення умов для нормального функціонування української мови та розвитку її як державної, творчо використавши для цього досвід інших країн;

— визначення та здійснення заходів для стимулювання глибокого вивчення української мови;

— створення належних умов для вивчення української мови громадянами України з числа національних меншин;

— оптимізація мережі навчальних закладів для безперервного виховання і навчання українською мовою;

— підготовка і видання академічних збірників творів класиків української літератури та українського фольклору, а також праць найвидатніших українських учених із гуманітарних і природничих наук;

— пропагування кращих зразків української художньої літератури, творів молодих українських письменників;

— активізація видань галузевих українськомовних енциклопедій, створення видань дитячих українськомовних енциклопедій;

— збільшення кількості й накладів видань українською мовою художніх творів національної і світової класики, науково-популярної, довідкової літератури для різних вікових категорій за державними тематичними програмами;

— пропагування української мови в засобах масової інформації, сфері освіти, поновлення освітніх передач українською мовою на радіо й телебаченні;

— активізація вивчення української мови з використанням художньої літератури як обов'язкового компонента вітчизняної літератури;

— здійснення заходів, спрямованих на широке залучення різних верств населення України до опанування української мови;

— створення умов для популяризації української мови засобами сучасного мистецтва (театр, кіно);

— посилення контролю та вироблення критеріїв оцінки рівня володіння українською мовою в загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах і в системі аспірантури й докторантури;

— визначення пріоритетних наукових досліджень із методики викладання української мови в навчальних закладах;

— підготовка навчальних програм і підручників з української мови для учнів і студентів навчальних закладів різних типів;

— визначення державних вимог щодо змісту, обсягів знань з української мови та їх засвоєння; розроблення тестів на знання української мови вчителями, викладачами вищих навчальних закладів і державними службовцями;

— забезпечення можливості навчання у школах державною та рідною мовою при формуванні оптимальної мережі загальноосвітніх і професійно-технічних закладів з українською мовою навчання відповідно з національним складом населення у регіонах;

— удосконалення системи навчання студентів і підвищення кваліфікації викладачів з української мови;

— забезпечення викладання курсу української мови на природничо-технічних факультетах у вищих навчальних закладах, розроблення відповідних програм і навчальних посібників;

— розроблення заходів щодо відродження та підтримки випуску національної кіно,

відео-, аудіопродукції, тиражування кращих українських фільмів, а також дублювання і озвучення українською мовою творів світового кіномистецтва;

— проведення семінарів із правових питань функціонування української мови як державної в Україні;

— розроблення системи моніторингу та здійснення аналізу динаміки й характерних тенденцій розвитку етномовних процесів, функціонування української мови в різних сферах суспільного життя та регіонах України;

— розроблення і здійснення заходів щодо поліпшення якості перекладів українською мовою кращих творів світової прози, драматургії та поезії, підвищення відповідальності художніх керівників театрів за дотримання літературної норми та чистоти мови;

— підтримка друкованої продукції, періодичних видань, кіно- та аудіопродукції (у тому числі всіх видів електронних видань) українською мовою; розширення підтримки українськомовних засобів масової інформації, випуску друкованої продукції українською мовою;

— врахування при підготовці проектів законів України про Державний бюджет України видатків на забезпечення виконання заходів, пов'язаних із розвитком, функціонуванням і дослідженням української мови;

— пропагування серед населення, особливо молоді, української народної та естрадної пісні, українського традиційного та сучасного танцю, поновлення та сприяння поширенню поетично-пісенних обрядів, колядок, шедрівок, усебічного заохочування всіх категорій населення до художньої самодіяльності;

— проведення серед учнів, студентів, студентів-іноземців конкурсів знавців української мови, історії та культури;

— заснування річних стипендій для студентів та аспірантів-україністів з інших країн;

— проведення культурно-мистецьких фестивалів, етнографічних експедицій, конкурсів української пісні;

— створення системи українськомовної документації для використання у господарсько-економічній діяльності суб'єктів права власності та об'єднань громадян.

Мови національних меншин

Конституцією України закріплено гарантії держави щодо вільного розвитку, використання і захисту мов національних меншин України.

Кожний громадянин України є носієм власного мовного суверенітету. Україна — держава з багатонаціональним складом населення. Нині на її території проживають 10,9 млн. осіб — представників 134 національностей, для забезпечення культурно-освітніх потреб яких створено 1067 національно-культурних товариств.

Відповідно до положень Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, Україна взяла на себе низку зобов'язань щодо забезпечення їхніх мовних прав.

Держава створює належні умови для розвитку, використання та захисту мов національних меншин. Так, на законодавчому рівні забезпечуються права етнічних спільнот у місцях їхнього компактного проживання на використання в усіх сферах суспільного життя мов національних меншин поряд із державною мовою. Гарантуються рівні права на здобуття освіти рідною мовою. У цьому контексті важливим аспектом є підготовка вищими навчальними закладами України відповідних фахівців для дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів із навчання мовами національних меншин.

Актуальним є питання вивчення представниками національних меншин державної мови. Здійсненню ефективної державної політики у сфері мовних відносин значною мірою сприяло б прийняття Закону України "Про розвиток і застосування мов в Україні".

За громадянами, які належать до національних меншин України, визнається право на навчання рідною мовою або на вивчення рідної мови.

Мови національних меншин України поряд із державною використовуються в культурно-освітній діяльності, на офіційних зібраннях і зібраннях національно-культурних товариств і їхніх керівних органів, якщо у відповідних населених пунктах більшість населення становлять громадяни, які належать до національних меншин.

У групі мов національних меншин, які традиційно використовуються в межах країни, держава здійснює широкі захисні заходи щодо їхнього функціонування у сферах економічного і суспільного життя, освіти, культури, інформації, судової справи тощо відповідно до стандартів, визначених Європейською хартією регіональних мов або мов меншин.

Держава визначає і забезпечує потребу закладів, підприємств і організацій культури, навчальних закладів у фахівців зі знанням мов національних меншин, створює науково-методичні ради і центри з проблем викладання і вивчення мов національних меншин, підготовки кваліфікованих спеціалістів у вищих навчальних закладах України. У цих питаннях налагоджується взаємодія з країнами, де проживає основна частина етнічних діаспор України, практикується цілкове направлення представників відповідних національних меншин на здобуття освіти у навчальних закладах цих країн.

Аби задовольнити інформаційні потреби громадян, які належать до національних меншин, створюються умови для діяльності газет і журналів місцевої, регіональної, загальнодержавної та зарубіжної сфер розповсюдження, надається ефірний час для трансляції теле- і радіопередач, організовуються видання літератури мовами національних меншин.

Для вивчення етнолінгвістичної ситуації в країні, динаміки етномовних процесів у різних регіонах країни проводяться соціологічні, соціолінгвістичні, соціально-психологічні, етнопсихологічні та психолінгвістичні дослідження.

Робота у галузі відродження, вивчення і захисту національних мов може бути ефективною лише за активної участі в ній національно-культурних товариств і центрів, які здатні виразити культурно-мовні інтереси відповідних етносів.

Жодна з мов національних меншин, які функціонують в Україні, не може бути використана як привід для розпалювання ворожнечі між представниками різних національностей. Необхідно забезпечити гармонійний розвиток і взаємодію державної і національних мов.

Основними завданнями держави зі створення належних умов для розвитку мов національних меншин України є:

— сприяння збереженню мережі навчальних закладів із викладанням мовами національних меншин України;

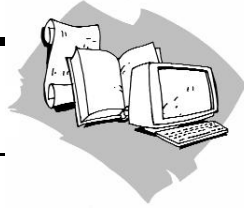
— розроблення і затвердження навчальних програм і наочних посібників для навчальних закладів із навчання мовами національних меншин України у зв'язку з переходом на новий зміст, структуру і дванадцятирічний термін навчання;

— збільшення кількості годин у шкільних програмах для учнів загальноосвітніх навчальних закладів із викладанням мовами національних меншин України на вивчення та опанування української мови як державної;

— розроблення та видання нових шкільних підручників із мов та літератури національних меншин України;

— регулярне проведення всеукраїнських олімпіад із мов національних меншин України, видання літератури для школярів загальноосвітніх і студентів вищих навчальних закладів із викладанням мовами національних меншин України;

Закінчення на с. 10

Закінчення. Початок на с. 7–9

- поліпшення системи підготовки педагогічних кадрів для подальшої роботи в загальноосвітніх навчальних закладах із викладанням мовами національних меншин України, а також забезпечення таких навчальних закладів відповідними підручниками, посібниками, методичною літературою;
- забезпечення підготовки фахівців для задоволення мовних, культурних та освітніх потреб національних меншин;
- сприяння вивченню культури, історії, мови та релігії національних меншин;
- створення особам, які належать до національних меншин, рівних можливостей доступу до освіти всіх рівнів;
- розширення форм транснаціональних обмінів із питань, що стосуються регіональних мов меншин;
- сприяння створенню регіональних центрів культур національних меншин, будинків народної творчості, центрів фольклору й етнографії в місцях компактного проживання тієї чи іншої національної меншини.

Мови міждержавного спілкування

Мовами міждержавного спілкування є група мов, визначених Організацією Об'єднаних Націй (ООН). Держава забезпечує вивчення мов міждержавного спілкування. Мовою роботи міжнародних конференцій, нарад та інших форумів, що відбуваються на території України, є державна мова та інші мови, визначені їх учасниками. Учасникам міжнародних конференцій, нарад та інших форумів, що відбуваються на території України, гарантується право вибору мови виступу із забезпеченням перекладу українською та іншими мовами роботи форуму.

Мовою міжнародних договорів України є державна мова та мова іншої сторони (сторін), якщо інше не передбачено самим міжнародним договором України.

3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСАД КОНЦЕПЦІЇ

Проведення державної мовної політики здійснюється, в першу чергу, безпосередньо забезпеченням ефективної реалізації конституційно-правових принципів регулювання мовних відносин, розробки і виконання державних, спеціальних і регіональних програм і підтримки суспільних ініціатив у досягненні мети державної політики, а також налагодження діалогу між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями.

Здійснення основних напрямів державної мовної політики потребує розроблення механізму фінансового, правового, організаційного, адміністративного, науково-методичного та інформаційного забезпечення.

Система вироблення державних підходів

Верховна Рада України визначає державну мовну політику, затверджує її концеп-

туальні засади, приймає мовне законодавство, визначає принципові шляхи реалізації державної мовної політики.

Управління єдиною національною системою забезпечення державної мовної політики здійснює Кабінет Міністрів України.

Діяльність державних органів щодо визначення та реалізації державної мовної політики у різних сферах суспільного життя здійснюється ними на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Механізми реалізації Концепції

Для реалізації основних положень державної мовної політики повинна бути забезпечена чітка координація дій органів законодавчої і виконавчої влади за безпосередньою участю міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської, Севастопольської міських держадміністрацій, органів місцевого самоврядування, Національної академії наук, Академії педагогічних наук, громадських організацій і творчих спілок, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності. Впровадження державної мовної політики здійснюється шляхом розроблення і виконання загальнодержавних, регіональних і спеціальних програм, підтримки громадських ініціатив, а також налагодження конструктивного діалогу між органами державної влади, місцевого самоврядування і національними товариствами.

Впровадження цієї Концепції забезпечить повноцінне та незворотне утвердження української мови в усіх сферах суспільного життя, створить належні умови для вільного та безперешкодного розвитку мов національних меншин.

Джерелами фінансування програм державної мовної політики є кошти Державного бюджету України, бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя та інші джерела, не заборонені законодавством України.

Суб'єкти реалізації державної мовної політики

У виробленні та реалізації державної мовної політики поряд із новоствореним урядовим органом із мовної політики покликани брати участь Служба безпеки України, Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство юстиції України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерство культури і туризму (Сектор мовної політики), Міністерство транспорту та зв'язку України, Голодержслужба України, Національна академія наук України та галузеві академії, разом із Радою Міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, національними творчими спілками, Всеукраїнським товариством "Просвіта" імені Тараса Шевченка та іншими громадськими організаціями.

Першочергові завдання щодо забезпечення реалізації державної мовної політики

Виходячи з вищевикладеного, першочерговими завданнями держави в сфері реалізації мовної політики мають стати:

- створення урядового органу з мовної політики та його виконавської вертикалі;
- встановлення механізму формування і реалізації державної політики у сфері функціонування української мови як державної, вільного розвитку російської та інших мов згідно із законом про мови і Європейською хартією регіональних мов та мов меншин;
- послідовне переорієнтування інформаційного простору України на державну мову;
- формування та удосконалення нормативно-правової бази регулювання сфери державної мовної політики;
- забезпечення розробки та реалізації державних програм і заходів щодо функціонування української мови та мов національних меншин;
- сприяння розвитку мовної самобутності національних меншин, відродженню, використанню та захисту їхніх мов;
- розроблення нових форм і методів інформаційно-пропагандистської та культурно-просвітницької діяльності щодо утвердження статусу державної мови та мов національних меншин;
- оптимізація використання загальнодержавних і регіональних засобів масової інформації як інструмента обміну духовними цінностями та мовним розмаїттям представників різних національностей;
- здійснення моніторингу стану і тенденцій розвитку й застосування державної мови та мов національних меншин;
- проведення культурно-мистецьких заходів, наукових конференцій, семінарів, "круглих столів" із питань популяризації державної мови та мов національних меншин в Україні;
- удосконалення підготовки викладачів української мови й літератури для загальноосвітніх навчальних закладів, у яких навчання здійснюється мовами національних меншин, забезпечення їх відповідними українськомовними підручниками, посібниками та методичною літературою;

- сприяння у виданні навчально-методичної, довідкової, художньої літератури мовами національних меншин, що проживають на території України;

- забезпечення проведення наукових досліджень з якісного стану мови (тобто з формування корпусу мови), проблем відродження і розвитку мов в Україні, за результатами яких створити кадастр мов, що функціонують в Україні, унормувати правопис, відрегулювати пропорції іншомовних слів у національному лексиконі, кодифікувати лінгвістично-правові аспекти мовної норми;

- проведення благодійних акцій, спрямованих на пропаганду української мови як державної, підвищення її соціального престижу, підтримку та відродження мов національних меншин;

- удосконалення правових, організаційних і матеріальних умов щодо задоволення мовних потреб громадян України — представників різних національностей;

- активізації зусиль органів державної влади і громадянського суспільства, політичних і громадських діячів щодо забезпечення функціонування української мови як державної та мов національних меншин, які проживають на території України;

- впровадження системи громадського контролю та експертизи діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади з питань реалізації державної мовної політики в Україні.

Механізми здійснення контролю за дотриманням законодавства про мови в Україні

Правомо забезпеченню здійснення державної мовної політики сприятиме: підготовка та внесення на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України "Про розвиток і застосування мов в Україні", проекту Закону "Про внесення змін до Закону України "Про національні меншини в Україні"; внесення змін та доповнень до чинного законодавства: Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, якими посилені адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення законодавства про мови тощо та створення відповідно до Указу Президента України урядового органу з питань мовної політики та виконавської вертикалі.

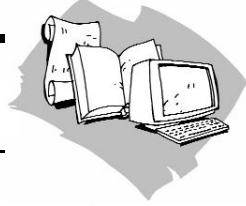
ОЧІКУВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Усталення демократії та євроінтеграційні прагнення України потребують вирішення мовних питань і впровадження толерантних, правових методів розв'язання мовних конфліктів. Активізація роботи у цій галузі є необхідною умовою консолідації сучасного українського суспільства, оскільки чимало аспектів використання мови все ще не регламентовані правом. Зокрема, йдеться про відсутність необхідної наукової та законодавчої бази низки аспектів використання мови як чинника впливу на суспільні процеси, внаслідок чого не мають кваліфікації кримінальних діянь такі як, наприклад, маніпулювання мовною свідомістю, суєтні технології реклами, піару, передвиборних кампаній, громадських акцій тощо. З іншого боку застосування низки законів ускладнюється саме через відсутність лінгвістичної регламентації та коректної інтерпретації відповідних мовних ситуацій і феноменів.

Планомірне здійснення завдань мовного будівництва, відповідно до цієї Концепції, має забезпечити вільний та безконфліктний розвиток усіх наявних на теренах України національних мов, створити умови для утвердження державності української мови, набуття нею рис престижності, перспективності й авторитетності, а також для розвитку мовної самобутності національних меншин, їхнього відродження, захисту і використання їхніх мов згідно зі статутом і виконуваними функціями, створення оптимального мовного простору в країні.

Матеріали ілюстровано світлинами **Олександра ЛИТВИНЕНКА**, зробленими на протестних акціях "Просвіти" у червні-липні 2006 р.

ПАМ'ЯТЬ БЕЗ КОРДОНІВ

ПРОЕКТ

Держава, що поважає себе і дбає про власний розвиток, повинна брати активну участь у збереженні та впорядкуванні своїх історичних пам'яток. На території Польщі розкидані занедбані кладовища петлюрівських вояків. Упорядкування могил загиблих українців повинна перебрати на себе українська молодь. Це її прямиї обов'язок. Виконати його покликаний проект «Україна—Польща. Так!», організатором якого виступила Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Молода Просвіта».

Проект здійснюється за сприяння Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства охорони пам'яток Польщі, Посольства Польщі в Україні, а також низки державних і громадських організацій. Він складається із шести культурно-просвітницьких заходів, одним із яких є Міжнародний молодіжний табір «Пам'ять без кордонів» у місті Вадовіце Краківського воєводства. За його умовами українці впорядковують петлюрівські поховання на території Польщі, а польська молодь, у свою чергу, працює на місцях поховання Волині та Житомирщини, де лежать вояки генерала Пилсудського.

У 2005 році був упорядкований цвинтар петлюрівських вояків у польському місті Суwalkи. І ось липень 2006 року...

Збір молодих просвітян та їхній виїзд до Кракова — стародав-

нього міста Польщі, візитною карткою якого є на березі річки Вісли величавий замок польських королів — Вавель. Місто захоплює старовинною архітектурною забудовою, великою кількістю культурно-історичних пам'яток, привітними людьми.

Поляки зустріли українських друзів гостинно і приязно. Табір розташували в пансіонаті, біля великого стадіону, де не так давно зібралось близько 1,5 млн. людей з нагоди зустрічі з Папою Іваном Павлом II.

Табірний дух охопив усіх відразу після розселення. Першого ж ранку ми прокинулися під звуки сопілки, що бадьорим козацьким маршем допомагала налаштуватися на гарний і робочий настрій.

Щоранку на подвір'ї пансіо-

нату молодь виконувала український і польський гімни. До кінця нашого перебування в таборі поляки навчилися нашого гімну. Збираючись вечорами на ватру, польські харцери завзято співали українських народних пісень, а ми — польських.

Головна мета нашої поїздки — упорядкування поховань петлюрівців у місті Вадовіце, що неподалік Кракова. Із 1919 року в цьому місті був розташований табір інтернованих українських вояків. На той час голод і хвороби стали причиною масових смертей вояків. До 1939 року у Вадовіцах з'явився величезний військовий цвинтар, який нараховував більше 3000 могил вояків Української Армії. Сьогодні на місцях поховань петлюрівців розташовано могили

вояків радянської армії, польських жовнірів і цивільного польського населення.

Щоб зберегти рештки пам'яток Першої Української Армії Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Молода Просвіта» реалізує проект «Україна—Польща. Так!» і залучає до нього представників дружніх організацій: «Пласт—НСОУ» та Національного альянсу.

Похмурі кладовища зустріло нас зарослими бур'яном могилами та брудними доріжками. Занедбаний цвинтар за 12 днів нашої роботи став чистим, увічнаним стрічками та прапорцями з українською символікою.

Упорядкування кладовища у Вадовіце цього року мало підготовчий характер. Наступного року відбудеться встановлення надгробних плит на могилах та остаточне завершення запланованих робіт на кладовищі.

У рамках проекту проводилися зустрічі з високопосадовцями Польщі: міністром охорони пам'яток Польщі Анджеєм Пшевозніком, бургомистром Вадовіц Євою Філіп'як, представниками української дипломатії: консулом України в Кракові Владиславом Каневським, Генеральним консулом України в Кракові Михайлом Бродовичем, першим секретарем Посольства України в Польщі Сергієм Міняйлом та представниками української діаспори Романом Любінецьким і Олександром Коланчуком. Табір відвідав з офіційним візитом президент Кракова, який говорив про подальшу підтримку проекту. Відповідаючи на наші запитання, висловлював думки про розширення зв'язків між молоддю України та Польщі у межах проекту «Україна—Польща. Так!», адже проектом також передбачено низку культурно-просвітницьких заходів на міжнародному рівні.

За традицією члени «Молодої Просвіти» покладали квіти до пам'ятника Тарасу Григоровичу Шевченку, що у Варшаві. Після цього відбулася зустріч із послом України в Польщі Олександром Мошком. Посол звернув увагу на те, що стосунки між Україною та Польщею суттєво поліпшились, а тому подібні проекти набувають вагомості підтримки з боку польської влади.

Швидко минули 12 днів важливої і корисної роботи, цікавих зустрічей, захоплюючих екскурсій. Із почуттям виконаного обов'язку повертаємося до своєї рідної України й усвідомлюємо, що тільки та держава має майбутнє, яка пам'ятає про своє минуле.

● **Леся МАЧАЧА**, член «Молодої Просвіти» Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Члени «Молодої Просвіти» із консулом України в Кракові Владиславом Каневським

НАРИС

Нещодавно у Львові видано красномовний нарис Марії Ліскевич-Карпи «Салаші». Автор, спираючись на архівні дані, історичні розвідки, свідчення очевидців, знайомить читачів з історією села Салаші Яворівського району на Львівщині від найдавніших часів до наших днів.

Незважаючи на тривалу належність села до складу чужих держав, у селян не занепадав дух волі, не згасало прагнення до самоствердження на рідній землі, зростав потяг до науки і знань.

В Австро-Угорщині в 1907 році, а в Польщі в 1927 році мешканці села Салаші заснували хату-читальню «Просвіти».

У 1937 році просвітянська читальня зайняла одну кімнату,

САЛАШІ В БОРОТБІ ЗА НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНУ

яку винаймали в будинку Кузиків.

Учасники «Просвіти» ставили вертепи, виступали з концертами. У театральних дійствах допомагала вчителька Яна Цвинарська. Під її керівництвом було влаштовано виставу «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці...»

Але 1939 року з приходом радянських військ читальню закрили, а бібліотеку ліквідували. Лише в листопаді 1941 року вона поновила свою роботу.

У 1944 році був розстріляний голова сільського осередку «Просвіти» Федір Урина.

Мешканці села Салаші були й серед січових стрільців. Як розповідають старожили, в лавах ОУН-УПА було не менше 15–20 вихідців із села.

Коли хлопці з УПА знищили більше десяти енкаведистів, які їхали на акцію, то російські посіпаки спалили хутір, біля якого стався напад, а через три дні схопили вояка УПА, мешканця Салашів Григорія Балигу і закатавали його.

У 1943 році в лісах між Грушовим і Салашами отаборилися російсько-комуністичні партизани під командою генерала

Сабурова. Старші мешканці Салашів розповідають, що сабуровці найжорстокіше розправлялися з місцевими мешканцями, яких брали в провідники або ж випадково зустрічали в лісі.

Із партизанами загону Сабурова мала перестрілку відома на всю УПА сотня «сіроманців» під командою сотника «Яструба» (майор Радянської армії Дмитро Карпенко з Полтавщини), коли перебувала в Салашах. Через деякий час ця сама сотня завдала чималих втрат гітлерівцям.

Нині салашівці, ставши власниками земельних паїв, самотужки обробляють землю, виробляють худобу.

● **Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ**

ДО 80-ОЇ РІЧНИЦІ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ОЛЕКСИ ТИХОГО

ЧАС ГОВОРИТИ

У відомій максимі пророка Еклезіяста «Усьому свій час...» є такі слова: «...час мовчати і час говорити». Вже понад півтора десятиліття років той час настав: давно треба було б широко й масштабно говорити про національного героя — відомого правозахисника й українського патріота, нашого земляка Олексю Тихого (1927–1984), замордованого в концтаборі особливо суворого режиму для політ'язнів у с. Кучино Пермської області. Але ми досі (певно, «переобтяжені важливішими справами») так і не спромоглися на повний голос розповісти громадськості про цю незвичайну людину.

Стислий життєпис О. Тихого подаємо зі статті його побратима, колишнього політ'язня Левка Лук'яненка (У нерівній борні // Донбас. — № 1. — 1991. — С. 137–138).

Народився він 27 січня 1927 року в селянській родині на хуторі Їзівка біля Дружківки на Донеччині. Навчався у транспортному та сільськогосподарському інститутах, згодом працював у школі, викладав математику, вчителював у Запорізькій області, на Донеччині. Закінчив філософський факультет Московського університету.

Після окупації советським військом Угорщини Олексю пише до уряду протестаційну заяву. 1957 року його заарештували, і за цю заяву, а також за критику советської виборчої системи засудили до 7 років неволі в таборах суворого режиму та 5 років позбавлення громадянських прав.

Звільнившись із табору в лютому 1964 року, працював робітником на цегельні, хоча й був природженим учителем. Для своїх колег уклав велику книгу висловлювань видатних людей «Мова народу — народ», написав статтю «Думки про рідний донецький край» і низку інших публіцистичних праць на педагогічні теми, на захист нашої мови та культури. Переклав із польської книжку Єжи Єнджевича «Українські ночі, або Родовід генія» (про Т. Шевченка), укладав словник мовних покручів Донеччини.

1976 року Тихий став одним із засновників Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінкських угод. 5 лютого 1977 року Тихого знову заарештували за участь у Групі. Донецький облсуд засудив його у Дружківці до 10 років ув'язнення в концтаборі особливо суворого режиму та на 5 років вислання з визнанням особливо небезпечним рецидивістом.

...У грудні 1979 року на 17 день голодовки у Тихого прорвався шлунок.

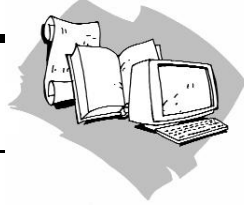
Перед операцією йому запропонували написати заяву про відмову від подальшої боротьби, натякнувши, що від цього залежатимуть результати операції. Тихий рішуче відкинув торги зі своєю совістю навіть перед реальною загрозою смерті. І тоді концтабірний хірург зробив йому операцію...

У Мордовії політ'язням удавалося передавати інформацію на волю про жahlivi умови ув'язнення. Аби припинити цей потік, в'язнів особливо суворого концтабору 1 березня 1980 року перевезли на Урал, у село Кучино, до спеціально збудованої тюрми та довірних наглядачів-катів. Кагебісти організували досконалу систему руйнування психіки й здоров'я політ'язнів, маючи на меті загнати найпринциповіших до могили.

5 травня 1984 р. безперервна низка тортур припинила у так званій лікарні Пермської в'язниці страждання за волю України її незламного сина Олексю Тихого.

Нині Донецькою обласною організацією Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка сформовано оргкомітет із підготовки й проведення заходів до 80-річного ювілею Олексю Тихого в містах області, а також меморіального вечора пам'яті земляка в Донецьку в січні 2007 року.

● **Марія ОЛІЙНИК**, заступник голови Донецької обласної «Просвіти»

ЕФІР

Протягом кількох років щосуботи з 14.00 до 15.00 авторка цих рядків постійно слухала прекрасну радіопередачу ТРК "Ера" "Чорним по білому". Для нашого Запорізького регіону, де в жодному кіоску не купиш газети, журналу чи іншої друкованої продукції українською мовою, — це ковток свіжого повітря для українців, позбавлених можливості задовольнити свої духовні потреби. Адже слухачі передачі "Чорним по білому" не тільки мають можливість поліпшити свої знання з української, а й зустрітися в ефірі з цікавими людьми в царині мови й культури (видавцями, літераторами, вченими, мовознавцями, працівниками культури).

Як правило, гості приходять до студії з подарунками для активних учасників програми, переможців конкурсів передачі. Це — прекрасні книги від видавництва "А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА", друкована продукція інших видавців, дитячі журнали, передплата на газету "Друг читача", компакт-диски тощо.

Найцікавіше ж — це змагання слухачів у прямому ефірі, де їм пропонують гарні мовні завдання. Кожен, хто перемагає, отримує грошову винагороду 200 гривень (можливо, для когось не варта уваги сума, але для школярів, студентів чи пенсіонерів — це значна допомога сьогодні). А ще сто гривень отримує той, хто знайшов найцікавішу помилку в українській рекламі. Це сприяє не тільки поліпшенню знань із української мови, а й заохочує вивчати рідну мову всіх, особливо молоді.

Іноді, правда, без будь-якого пояснення Запорізьке радіо вимикало цю програму й пропонувало прямі ефіри з держслужбовцями центрів зайнятості чи охорони здоров'я, які чомусь не володіють українською мовою, релігійну прог-

У КОГО В ОЧАХ ТЕМНІЄ?

раму Української Православної Церкви Московського патріархату за участю священника Рябка, яка також ішла виключно російською мовою. А з середини травня програма "Чорним по білому" взагалі не транслюється.

Завітала якось до Запорізької обласної організації Всеукраїнського товариства "Просвіта" й розмовляла з її головою Тарасом Шевченком про те, що турбувало, — зникнення цікавої передачі на Першому каналі Національного радіо. Тарас Григорович відповів:

— До Запорізької обласної організації ВУТ "Просвіта" телефонують десятки слухачів, які не знають, до кого звернутися, щоб Запорізьке радіо не вирізало цієї програми. Ми надіслали офіційні листи в декілька інстанцій, висловили занепокоєність із цього приводу. Із нами погодилася лише Національна радіокомпанія України, яка підтвердила, що радіопередача "Чорним по білому" "вирізається на місця". У відповіді зазначається: "На жаль, наші численні звернення до організації й інших державних органів із пропозицією припинити місцеве мовлення на загальнонаціональних державних радіомережах підтримки наразі не знайшли". Її керівники погодилися з нами, що не завжди програма "Чорним по білому" має гідний еквівалент, коли замість неї виходить, наприклад, 15-хвилинне інтерв'ю, а потім протягом 45 хвилин іде блок пісень. Українською під час інтерв'ю говорять, як правило, лише ведучі. А іноді й вони переходять на російську мову. Тобто те, що пропонувало Запорізьке радіо до моменту надсилання наших звернень, — не було рівнозначним продуктом знятої ним київської програми.

— Як прореагувала на Ваш лист Запорізька обласна державна адміністрація?

— У листі за підписом виконувача обов'язків першого заступника голови ОДА Валерія Буцанова нам авторитетно пояснили, що цей час належить Запорізькому обласному радіо, він використовується для програм за редакційним планом. Програма "Чорним по білому" є авторським продуктом радіо "Ера". Її трансляція регулюється Національною радіокомпанією і не залежить від Запорізького обласного радіо.

— Отже, якщо регулюється НРК, то Запорізьке радіо не повинно виходити в цей час?

— Згідно з цим листом, так. Але прийшов іще один лист за підписом першого заступника голови ОДА Олександра Сіна. У ньому вже посилюється на статтю 2 Закону України "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масо-

вої інформації" і зазначають, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування не мають права втручатись у виробничий процес ЗМІ. Одне слово, ми отримали чергові відписки. А слухачі страждають.

— А що відповіла Запорізька обласна державна телерадіокомпанія?

— Вона послалася на ліцензію Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення НР №0267 від 18 червня 2002 року, згідно з якою ефірний відрізок із 14.00 до 15.00 по суботах на Першому каналі Українського радіо визначений на території області для мовлення Запорізької обласної державної телерадіокомпанії. Нас запросили "слухати передачі обласного радіо — єдиного на Запоріжжі, яке протягом шістдесяти семи років мовить українською". Хоч ми слухаємо ці передачі значно уважніше, ніж самі керівники Запорізької обласної держтелера-

діокомпанії. І доказ цьому: чуємо десятки, якщо не сотні помилок у мовленні, особливо в рекламі.

Р. С. Так що слухачі Запорізької області можуть, мабуть, назавжди попрощатися з програмою "Чорним по білому". Ще одне вікно у світ української мови для запорізьких слухачів закрилося назавжди? Шкода. Бо, на мою думку, Запорізьке радіо ще не готове дати годинну якісну альтернативу вищезгаданій програмі з прекрасними ведучими Яриною Куратівською та Ніною Жежерою.

Складається враження, що ефір у цей час заповнюють будничим, аби тільки не "Чорним по білому". Наприклад, 10 червня Запорізьке радіо подало 15-хвилинну програму, яку авторка цих рядків уже двічі чула раніше, й 45-хвилинний блок пісень.

Пам'ятаєте анекдот, коли ревізор приходить до магазину, а директор вітає його: "Доброго вечора!" Той здивовано: "Який вечір? Ще ж ранок!" І чує у відповідь: "Як побачив вас, то в мене потемніло в очах". Не переконана, що в працівників облрадіо, а тим більше в його керівництва, в очах темніє. Але 17 червня, о 14.00, Запорізьке радіо привіталася словами "Добрий вечір!". Потім повторно прозвучала гарна передача "Мово рідна, слово рідне!", яку ваша покійна слуга (й не тільки вона) вже чула раніше, далі пішов 30-хвилинний блок пісень.

24 червня нам запропонували авторську програму письменника Петра Ребра про Великого Кобзаря, хоч слухачі її вже чули. Потім — 30-хвилинний концерт. 1 липня цю саму програму з цими самими піснями прокрутили вже втретє. Єдине, за що можу дякувати: усі чотири передачі — державною мовою. Пісні — також.

Віра СЕРЕДА,
м. Запоріжжя

Фото Г. Обервської

ПЕРШИЙ КОНКУРС РАДІОП'ЄС

Національна радіокомпанія України започаткувала Перший Всеукраїнський конкурс оригінальної радіоп'єси під девізом "Відродимо забутий жанр". Запрошуємо всіх письменників — і досвідчених, і початкуючих — до участі в цьому унікальному радіозмаганні.

Мета конкурсу:

започаткувати на Українському радіо жанр оригінальної радіоп'єси, яка нині у художньому мовленні світового радіо посідає провідне місце як окремих від радіомистецтва і суттєво відрізняється від мистецтва сценічного.

Інформаційні партнери — газети "Літературна Україна", "Говорить і показує Україна", "За нашу Україну", "Культура і життя", "Слово Просвіти".

Умови конкурсу:

1. До участі в конкурсі допускаються різножанрові твори, написані українською мовою і раніше ніде не оприлюднені.

2. Обсяг — до 8 комп'ютерних сторінок (близько 12 000 знаків). Кількість творів, що подається на конкурс одним автором, не обмежується. Рукописи подаються в електронному вигляді.

3. Радіоп'єса в основі своїй має бути несхожою на твір, що пишеться спеціально для театральної сцени. Замість зорового сценічного образу тут повинен домінувати образ акустичний, слуховий, домальований слухачкою увагою. Якщо, приміром, сценічний актор працює з відповідним посилом голосу, щоб бути почутим у глядацькій залі, то радіоактор може виконувати роль навіть пошепки. Тобто радіодрама — це драма з опущеною завісою у театрі, і тому п'єси, написані спеціально для радіо, як правило, не можуть бути зіграні на сцені. Без урахування цієї радіоспецифіки надіслані роботи не розглядатимуться.

4. Передбачено присудження першого, другого і третього місця (переможці одержать винагороду в розмірі 5000, 3000 та 2000 гривень).

5. Заохочувальними преміями у вигляді диплома і цінного подарунка відзначатимуться 9 радіоп'єс дипломантів конкурсу, які будуть поставлені протягом року і оприлюднені в ефірі Першої і Третьої програм Українського радіо.

6. Під час роботи журі організатори конкурсу зберігають анонімність авторів. Для участі в конкурсі необхідно вислати поштою з рекомендованим повідомленням радіоп'єсу, підписану псевдонімом. В окремому конверті, підписаному тим же псевдонімом і вкладеному до теки з твором, зазначається справжнє ім'я та прізвище, домашня адреса, телефон і заява про участь у конкурсі, а також коротка інформація про автора.

7. Ухвалу про результати конкурсу приймає журі, склад якого оголошується на церемонії нагородження.

8. Тексти радіоп'єси рецензуються. Результати конкурсу оскарженню не підлягають.

9. Радіоп'єси-переможці отримують право постановки і звучатимуть в ефірі Першої і Третьої програм Українського радіо.

10. Завершення прийому рукописів 21 листопада 2006 року.

Радіоп'єси для Конкурсу надсилайте за адресою: Київ-1, Хрещатик, 26, Українське радіо. Перший Всеукраїнський конкурс радіоп'єс "Відродимо забутий жанр". Тел. для довідок: 8-044-279-37-83.

ТОЧКА ЗОРУ

У засобах масової інформації все частіше лунають різні міркування про роль і функції майбутнього суспільного мовлення, про роздержавлення преси, яка залежить від волі різного рівня адміністрацій і рад, про Українське радіо (УР).

Деякі журналісти вважають, що функції УР застаріли і їх потрібно змінювати, але як реально змінювати, про це ніхто не говорить.

Висловлю свої міркування про тих, хто так думає. Ті, котрі наполягають на зміні функцій радіо, не розуміють важливості УР, мало його слухають і не замислюються над наслідками зміни власності, підпорядкування чи фінансування. Інші — свідомо ставлять питання таким чином, щоб знищити українського МОВЦЯ! При цьому і перші, і другі применшують значення радіо, його пізнавальну й ідеологічну роль для українця, формування його світогляду, і головне, — доступність УР великому загалу слухачів.

Погляньмо уважно на деякі аспекти функціонування радіо, на його значення для українського суспільства. Наприклад, подивімося на Третій канал УР "Культура".

Радіо "Культура" має свій, тільки йому притаманний дух, який передається слухачам, і дає відчуття віри в перемогу українства. Доб-

НАЦІОНАЛЬНЕ РАДІО

розличливість ведучих, їхня душевність і впевненість передаються слухачам. Радіо "Культура" доносить слухачам українську культуру, знання з різних галузей суспільного життя, пробуджує свідомість.

Нині український ефір окупували різні чужинські FM-станції. Жоден із хазяїв цих каналів і гадки не мав робити їх такими, які б несли українську культуру українцям. Усі ці FM-станції створювалися, щоб нав'язувати українцям свої, м'яко кажучи, космополітичні й ліберальні ідеї, які за своєю суттю спрямовані на знищення українського корінного етносу! А для українських з духом станцій немає місця в ефірі!

Виходячи з реалій, які склалися в Україні, всілякі об'єднання, приєднання, непередумані реорганізації є фактичним знищенням радіо. Як постійний слухач радіо "Культура", не хочу, щоб таке знищення відбулося, яких би "переконливих" аргументів для такої ганебної справи не наводили.

Навпаки, потрібне сприяння на законодавчому рівні розвитку Українського радіо. Не можна залишати людей у селі без радіовузлів: для багатьох із них це одна з ниточок доступу до інформації.

Я можу тільки ще раз ска-

зати: "Поважаймо один одного, а тим паче, таку велику слухачську аудиторію Українського радіо". Радіоканалу "Культура" потрібно негайно повернути їхні 57 частот, які радіо мало раніше, віднайти і надати частоти на FM-діапазоні з перекриттям мовлення всієї території України. Також потрібно організувати цілодобове мовлення радіо "Культура". У людини має бути вибір інформації.

Краще б "реформатори" спрямували свою енергію на боротьбу за відновлення тих 12 мільйонів радіовузлів, які зникли з невідомих причин.

Для Українського радіо й можливого створення у майбутньому FM-радіостанцій українського національно-патріотичного спрямування має діяти режим найбільшого сприяння: зарезервувати "верхні" частоти FM-діапазону. Це частоти від 108 МГц і "нижче", скажімо, хоча б 5—6 частот. Державні інтереси народу України повинні бути першочерговими!

Українське радіо завжди має бути Українським Національним Радіо для всіх українців, головним провідником національно-демократичних, патріотичних ідей українського народу в побудові української України!

Микола КРАВЧЕНКО

ПАЛІТРА

ЛІТНІ ПЛЕНЕРИ НА ВОЛІ І ВДОМА

Один із таких етюдів на природі, чи то пак на вільному повітрі, я запам'ятала саме через мить цілковитого захоплення, коли малювала городне опудало, що стояло посеред грядки капусти, і мені вдалися складки легкої ганчіркольолю, що колихалися на вітрі. Та великі майстри можуть розповісти епізоди значиміші і з творчого боку повчальніші, які сталися саме на пленері. Неоціненними за довірливістю є рядки листа одного з прерафаелітів Джона Еверетта Міллеса, який півтора століття тому написав свій сад біля будинку в Шотландії і розповів, як працював над сюжетом полотна. Ті, хто збирає листа, — а на картині це Еліс, сестра його дружини, зображена в центрі, і її подруги, вразили художника не тільки вродою. За словами Міллеса, «у нього ніколи не було таких слухняних моделей. Коли не треба було позувати, вони сиділи на кухні, допомагаючи чистити картоплю чи поглядаючи на двері, чи годинами тихо сиділи, дивлячись у вогонь в абсолютній бездіяльності і повній незворушності».

І все ж пленери — це насамперед енергетичний взаємообмін митця і природного середовища: очищення озонними грозами, хвилюванням бризу на зеленавому плесі яскріочим вином призахідного сонця. Це все, за свідченнями художників, залишається назавжди у серці, коли малюєш, бо навіть мить, зафіксована фотоапаратом, не дає таких спогадів.

Ескізи казкових краєвидів привезли з пленеру в Хорватії київські художниці Іванна і Таміла Москов-

ки. Вже друге літо вони малюють чарівні краєвиди міст Оребіча, Корчули, Дубровника і вражені збереженням царством природи і старовинною архітектурою Хорватії. Навіть сучасні градобудівники там суворо дотримуються стилю, заданого попередниками, і всі новобудови не вирізняються серед вишуканого архітектурного середовища минулоліччя. Пленери українських художників у невеликому приморському місті — завжди значима подія. Нинішнього року тут ще й відбувся дитячий фестиваль пісенного й хореографічного мистецтва. Тож на завершальній виставці біля місцевого костюлу, яку відкрив мер міста Оребіча, гостям подякували за яскраві враження від українського мистецтва. Не ли-

ше місцеві мешканці, а й туристи з Англії, Німеччини, США були захоплені високим професіоналізмом і свіжістю барв, які побачили на полотнах наших живописців.

«Ми, мандруючи Європою, пере-свідчуємося, що в нас ще збережено традиції високопрофесійної живописної школи, які, на жаль, втрачені в інших країнах», — зауважує Таміла Московка. Із нинішньої мандрівки художниці привезли не лише акварельні малюнки, ескізи майбутніх полотен, а й подарунки хорватської природи — морські мушлі, знайдені на узбережжі. У музеї видатного хорватського скульптора Івана Мештровича в Загребі їх цього разу вже зустріли як добрих знайомих і навіть подарували художній альбом майстра,

бо з минулого літа запам'ятали уважних відвідувачів, яких (що дивно) бракує у храмі мистецтва. «Це прикро, адже я вважаю цього скульптора одним із найвидатніших у світі, — говорить художниця. — Однак спадщина митця ретельно зібрана і збережена. Після зарубіжних поїздок завжди порівнюєш побачене з тим, що вдома. Ми недавно побували на святкуванні ювілею міста Ржищева, що на Київщині, і вкотре пересвідчилися, яка багата і стародавня наша культура, бо мали нагоду побачити археологічні розкопки поблизу міста. Та, на жаль, багато втрачаємо, не відчувається турботи держави про цю безцінну спадщину».

Це, мабуть, уже наша традиція — не турбуватися ні про спадщину, ні про сучасний стан мистецтва і його творців.

Завершуючи екскурс літніх пленерів українських живописців, додам, що художниця Любов Міненко (про яку писала наша газета), аби взимку в її канівській хатині не замерзли акварельні пензлі, нині на «пленері» свого обійстя перевернула самотуж кілограми глини та піску, обштовуючи собі майстерню. А відома київська мисткиня, майстер тонкого психологічного портрета Галина Іллівна Гаркавенко після тяжкої травми проводить літо в квартирі й подих «вільного повітря» відчула, малюючи натюрморт із маленької чайної троянди, яку приніс додому чоловік.

• Валентина ДАВИДЕНКО

СТОЛИЧНІ ІМПРЕЗИ

ЧИ ВІДРОДИМО ТРАДИЦІЇ ФІЛАНТРОПІЇ?

Виставкою емалей відомих українських художників Тетяни і Сергія Колечків і скульптури Юрія Багаліки відкрилася мистецька вітальня «Білий лев». Це спільний проект консалтингової компанії «УВЕКОН» і Київської організації Спільки художників України. Наміри засновників серйозні, розроблено новітню програму підтримки сучасного культурного й мистецького процесу в Україні під назвою «Мистецтво і бізнес. Кроки назустріч». Керівники проекту: директор консалтингової компанії «УВЕКОН» Володимир Шалаєв, мистецтвознавець Олена Сердюк і мистецтвознавець, арт-директор Олена Зікеєва.

Коментуючи цю подію, Володимир Шалаєв підкреслив, що крім передбачених програмою суто мистецьких заходів, благодійних аукціонів, «круглих столів», конференцій, цей проект спрямований на формування арт-ринку в Україні, відродження традицій філантропії в українському суспільстві, на підтримку фандрейзингових акцій, збереження культурної спадщини України.

— **Окреслити свою програму, як зустрічні кроки культури і бізнесу — досить відповідально. Чому Ви на це зважилися?**

— Моя основна діяльність — консалтингові послуги: розробка бізнес-планів, фін-

ансових проектів, оцінка майна. Працюючи у цій сфері вже 14 років, ми займалися також проблемами оцінки творів мистецтва, історичних проектів, пам'яток архітектури. Незабаром вийде велика книга з оцінки пам'яток архітектури. І коли ми зацікавилися цією темою, швидко з'ясувалося, що то була terra incognita. Цим займалися окремі фахівці, але державної підтримки не було. Тож ми створили Департамент оцінки надбань вітчизняної та світової історико-культурної спадщини. Спілкуючись із колегами, які займаються проблемами мистецтва, історії, культури, з'ясували також, що сьогодні

ні митці працюють у своїй сфері, а бізнесмени дуже далекі від неї, немає зв'язків. Тому виникла ідея створити творчу вітальню, яка буде не класичною галереєю, де продають твори мистецтва, чи салоном, а тим середовищем, де представники цих різних сфер можуть спілкуватися, обговорювати теми, нетипові для бізнесу. У нашій творчій вітальні можна організувати зустрічі, провести ділові переговори. Це також пропаганда творчості наших провідних митців, розширення контактів між бізнесменами та художниками.

Я допомагав видавати поетичні книги, організувати художні виставки, підтримувати якісь видання. Колись було визначено, що людина повинна платити десятину: чи вона платить у церкви, чи роздає на паперті, чи віддає на благодійні акції. Якщо ти досягнув певного рівня, не відриваєш цих коштів від родини, своїх дітей, рідні, якщо є можливість платити — плати! Це лише спосіб поділитися з ближнім.

• Валентина ДАВИДЕНКО

А НАМ СВОЄ РОБИТЬ!

Доки депутати міської ради Дніпропетровська, проголосивши другу регіональну мову, пишуться собою, а обласна рада заплело з'ясує, хто в хаті (тобто, в раді) хазяїн, українське життя на Дніпропетровщині не завмирає, а простує шляхом розвитку. Днями в краєзнавчому відділі Обласної наукової бібліотеки відбулася презентація нової громадської організації, що обрала для себе назву Літературно-мистецька агенція «Свічадо».

Це вже не перша українськоорієнтована культурницька організація на теренах міста. П'ять років тому виникло молодіжне громадське об'єднання Мистецька агенція «Арт-Вертеп», яке зараз уже має власний сайт artvertep.dp.ua, українську книжкову крамницю «Білокнижник». Виступає організатором концертів (серед учасників — розкручені молодіжні гурти, як-то «Гайдамаки» та «Мертвий вівень»), проводить зустрічі з відомими письменниками (Юрій Андрухович, Сергій Жадан, Любо Дереш) тощо.

«СВІЧАДО» ДО СВІЧІ

Але якщо «Арт-Вертеп» дуже нагадує неформальну літературно-музичну молодіжну тусовку, то «Свічадо» розраховане на аудиторію з більш традиційними смаками. Літературні експерименти поступаються тут класичному стилю та випробуванню жанрам, метушливе позування — спокійним роздумам, епатаж — осмисленню споконвічних українських цінностей...

Чи можна так упевнено розповідати, до яких культурних горизонтів ітиме щойно створена організація? Є для того деякі підстави. Колектив засновників агенції «Свічадо», зокрема мовознавець Інна Мамчич, журналісти Олена Храновська і Таїсія Ковальчук, бібліотекар Ірина Голуб, поет і перекладач Олесь Завгородній уже четвертий рік видають змістовний і гарно оформлений альманах «Свічадо» (адреса сайту www.swichado.com, переплатний індекс — 09604).

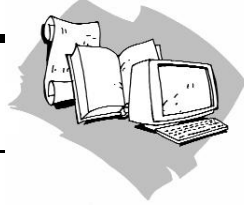
У ньому друкується сучасна проза місцевих авторів (наприклад, роман «Золото і кров Сінопа» відомого письменника Віктора Савченка), твори вітчизняних класиків (Д. Яворницький, І. Сокульський, Г. Світлична та інші), переклади зі світової літератури, є дитяча сторінка «Люстерко». Концепція журналу закладена в його назві: слово «свічадо» означає «дзеркало» та «підвісний свічник». Отже, альманах є своєрідною оправою, підвіскою для багатьох свічок, кожна з яких — творчість талановитого українського письменника, початківця також.

У планах організації — проведення презентацій, літературних конкурсів, семінарів і творчих зустрічей — співзвучні з концепцією журналу. Залишається лише побажати агенції вдалого старту і щирих друзів.

• Ірина ШОВКОВЕЦЬ

Альманах має вже власні нагороди

КРАЇНА, ДЕ ЖИВЕ ЛИС МИКИТА...

Про мультиплікаційний серіал «Лис Микита» давно вже точиться розмова. Його замовник — Всеукраїнське товариство «Просвіта». Можливо, тому й вистачає всього: і звинувачувальних реплік, і недовірливих пауз, і дошкульного каміння... Мовляв, забрала «Просвіта» бюджетні кошти, щось там хімічить-творить, а результату не видно... Неприємно? Як мінімум. А творчій групі «Лиса Микита» і поготів. Директор картини Володимир Кметик пояснює, що 26-серійний мультиплікат — праця клопітка й складна. І навіть виснажлива. Принаймні у тому випадку, якщо в спину дише пролетарський клич: «Дайш метал!»

Проте не все так однозначно печально. Передбачається, що з «Лиса Микита» вийде цікава, оригінальна і якісна річ. Хоча б тому, що тамтешню творчу майстерню очолює Едуард Ілліч Кирич, народний художник і лауреат Шевченківської премії... Йому й слово.

— Є така професія — малювати. У мультиплікації це не просто карикатурні малюнки з різноманітними підтекстами. Так, там має бути іронія... І її візьме для себе дорослий глядач. Але все одно малюнки повинні бути добрими і веселими. Навіть ті персонажі, які, за авторським задумом, далекі від ідеалу моралі... І повірте, діти знайдуть що взяти для себе. Не варто наперед формувати аудиторію і працювати тільки для неї. Це неправильний підхід. Тому «Лис Микита» і для дітей, і для дорослих... Ось дивіться, наш дорогий

«Лис Микита» близько ста персонажів. Це повинні бути характерні образи, щоб одразу, без слів, було видно, хто вони такі... Потім, спираючись на сценарій, створюється історія в картинках. Для художника важливо все вирахувати. Наприклад, точно знати, скільки секунд говоритиме в кадрі Бурмило, а скільки цар Лев. Усе це ми вираховуємо і вже потім укладається задалегідь намальоване тло. Лісу, поля, ріки... Усе починається з чернеток, тобто з малюнків первинного руху. Кожен кадр — малюнок руху персонажа. Ось він ус-

ли не почну малювати, доки не дочитаю до останньої нитки і не зрозумію цієї драматургії. Де акценти, де кульмінація... Я повинен знати, де сховалася напруга, і передати її глядачеві. Щоб не набрило, щоб цікавість, дійшовши до середини, не забукувала... Розумієте? Так будувати, щоб наприкінці серії завжди була наживка...

— Цікаво... Знаєте, ще можна якось зрозуміти, що таке кіномова, але набагато складніше з мовою мультиплікату...

— Не так усе складно, як здається. Наприклад, ми тільки малюємо... Наче раби чи якісь дивні істоти: око-аркуш-рука, око-аркуш-рука... До безконечності... А скільки такої роботи, скільки малюнків, які не підуть у сценарій, відсіюються... Як правило, таких утричі більше. І це нормально. Сценаристові я не повинен дати один-єдиний коридор. Я йому винен три дороги, п'ять доріг! Тільки тоді фільм буде на найвищому рівні.

У нас діють і люди, і тварини. Тварини живуть у Львові на Високому замку. А внизу — люди... У реальності того замку не існує, але ми його зробили. Тепер, коли я приїжджаю у Львів, його ландшафти сприймаю зовсім по-іншому. Для мене це місто, де живе Лис Микита. І діти думатимуть: у Львові Лев живе... Там ще така цікава сюжетна інтрига... Коли старий Лис хотів забрати десь у горах прихований скарб, у цю справу він залучив Ведмедя, щоб той допоміг... Звісно, не за дякую. Якби двірцевий переворот «провернувся» успішно, трон посів би Ведмідь. І Львів би назвався Бурмилів! Така ось іронія...

— Вона мала всі шанси перетворитися на історію... Незадовго до президентської епопеї, коли «влада була сильна, як ніколи», я була у Львові. Мала зустріч із великим архіваріусом і хранителем старовини паном Возницьким. Він показував мені відреставрований і відремонтований палац Потоцьких. Одне крило готувалося для картинної галереї, інше «владсть» забала собі під львівську резиденцію президента

Виробнича нарада

Януковича... Цікаво, як би тоді називався наш Львів?

— І справді цікаво... Принаймні у мультфільмі реакція народу була така: «Та допустить цього не можна! Зрада!»

Люди, які працюють над фільмом, люблять місто Лева... У нас багато планів із дорогими кадрами: там Самбір, там Стрий... Фільм прив'язаний до місця і до людей, які в ньому живуть. Та й до звірів також... У кінці фільму Лис стає канцлером... Тому що вже зрозуміло, що він найрозумніший від усіх сильних світу цього. А звідси мораль: хоча без багатих і сильних сьогодні вже важко уявити суспільство, але якщо немає розуму, то їхнє існування якесь абсурдне, не виправдане... Наш Микита як протиположність цієї суспільній задубільності. Такі він штуки витворює...

— Власне, нашій літературі таких героїв — сміливих, розумних, хитрих, авантюрих — дуже бракує. Такіх, які мали б щось від Остапа Бендера... Тому Франковий герой унікальний...

— Я згоден. Франка ми знаємо як академічного діяча культури. А тут — «Лис Микита». Наче розрада, віддушина, яку собі дозволив Іван Якович... Кожен, хто читатиме цей твір, обов'язково збагатить принаймні уявлення про українську мову. Микита, він такий балагур... Усі заангажовані, закомплексовані, а він — вільний. І мовно розкутий. Наче такий каталізатор, який оживляє всіх персонажів... Без нього вони були б «мертвими душами».

— Пане Едуарде, не секрет, що світ, а дитячий світ не виняток, спрямований на глобалізацію. Стандарти голівудські персонажі, книжки, журнали, мультфільми... «Лис Микита», мабуть, протиставлення цій стандартизації?

— Знаєте, тут є один дивний позитив. «Лис Микита», наче дорогий скарб, пролежав у землі. Його майже ніхто не знає. І цей твір незайманий, як був сто років тому, так і тепер. Сам Іван Франко з його розкішною мовою не дає зробити з мультфільму шаблон. Бо Франко — інший, він — справжній. А ми забули Франка...

— Тобто Ви хочете сказати, що який цей текст потрапив до рук якомусь голівудському режисеру...

— Він би його просто не зрозумів... Колосальна проблема перекладу. Навіть в Україні на сто відсотків його зрозуміє хіба що Західна Україна. Київщина — на 40—50%. А слід, дай Боже, аби втямив і 10%. Але діти зрозуміють усе, бо їм допомагатиме малюнок. Я вірю, що цей фільм зробить свою «відцентрову» справу. Знаєте, як після вибуху йдуть хвилі... Сподіваюся, що ці хвилі пройдуть по всій Україні. Головне у мультфільмові — мо-

ва. Вона грає, виблискує, зачаровує...

— Повернімося трохи в минуле... В українській мультиплікації Ви працюєте понад п'ятдесят років...

— Я не знав, що підніму знову цей тягар. Український мультиплікат уже майже задихнувся. Але краще говоритиме про себе: у мені задихнувся... Коли бачиш, що твоя справа не потрібна... Рік, десять років...

— Але ж Ви зробили «Як козаки у футбол грали», зробили «Енеїду»!

— Так, це була моя віддушина, українська. Режисером «Енеїди» був Дахно, я — художник... Але у Франка зовсім інший дух України. Він ніжний і міцний, ароматний і прятий... Із цим матеріалом працювати легко. Дуже багато роботи. Але як пісня йде... Може, це і дивно, але українська тема в Україні дуже специфічна. Нехай західне кіно потрібне. Професійне, воно вчить законів жанру і драматургії. Але ж ми повинні дбати і про своє. «Бо хто матір забуває, того Бог карає...» Чомусь ніхто не боїться, що буде покараний. Навіть форму таку презирливу вигадали: «мультик»... Куди їм, сильним світу цього, зрозуміти, що це наче вишивання бісером, це такі мініатюри... А вони далі за своє: «Якесь анімація-реанімація...» Так воно й засіло у свідомості, що є кіно і є молодший брат — мультик. А це ж абсолютно окремішній і самодостатній жанр мистецтва. Якщо потрапляє у команду супергероїв художник чи режисер, то воно вище, ніж художнє кіно. Анімація — дуже дороге мистецтво. І дуже клопітке, важке, складне. А тут навіть якщо дадуть гроші, то через місяць вимагають результат. Як?! За радянського періоду десять хвилин робили дев'ять місяців. А тепер? Давай оборот, давай метал! Неможливо так.

Ось дивіться... У стрічці є сюжет, коли Лис Микита готується до битви... Але в тексті Франка всього кілька рядків. Мовляв, готується, звірі, завтра буде битва! А нам треба ж все це обіграти. Як? По-різному, лишень аби цікаво було... Наприклад, з'являється мавпочка Фруза, яка готує Микиту до поєдинку. Спочатку він займається у сучасному спортзалі. Потім його бриють, у ванні миють, а Фруза, щоб підтримати його бойовий дух, одягає африканську маску і виконує ритуальні танці...

— Це як футбольна команда Тунісу привезла своїх ворогів на чемпіонат...

— Аякже. Щоб мультфільм жив, треба прив'язати його до дня сьогоднішнього. Імпантувати сучасний елемент. Щоб діти повірили, що Лев живе у Львові, щоб було відчутно, що Франко живий...

— Це як футбольна команда Тунісу привезла своїх ворогів на чемпіонат...

— Аякже. Щоб мультфільм жив, треба прив'язати його до дня сьогоднішнього. Імпантувати сучасний елемент. Щоб діти повірили, що Лев живе у Львові, щоб було відчутно, що Франко живий...

• Уляна ГЛІБЧУК

Кадр із мультфільму «Лис Микита»

головний герой. Микита не має нічого відразливого. Хоч крутий, усіх дурить, забиває баки, але все одно це добрий персонаж. Уособлення дуже цікавого характеру. Як про козаків казали? Не той козак, який переміг, а той, що викрутився. Лис Микита постійно викручується. Тому що в нього є діти, дружина. І він живе серед звірів, які здебільшого дурні й недобрі. Ведмідь — простий... як...

— Валянок...
— Як валянок чи дошка... Тому він звється Бурмило. А вовк — Ненаситець. За цими іменами ми миттю пізнаємо характери. А лис — уже складніша натура. Особистість, характер... До кожного він має якийсь ключик і кожному сильному звіру може дати відсіч. Хто має проти нього щось вороже, нехай стережеться... Але його активна позиція вимушена, вона спрямована на виживання. «Я ж маленький звір, я не маю такої сили...» Якщо сильні хочуть пригнобити, то немає іншої ради, як хитрувати. Тому в нього стільки кришок. «Хто у лісі не буває, той не знає, як живе Микита...» Ось він сховався у дуплі, потім у норі, у коліді... Ліс — його дім, його фортеця. Ми вигадуємо різні смішні ситуації, щоб глядачеві було цікаво. Читати виключно текст Франка — мало для мультиплікації.

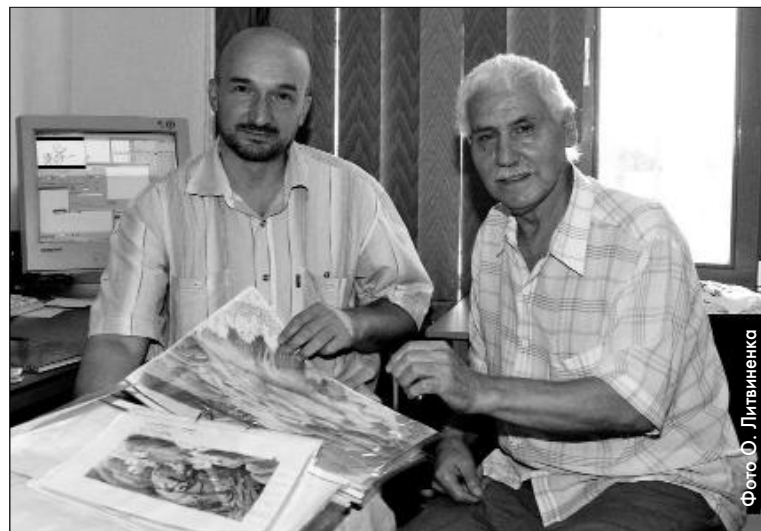
— А з чого взагалі починається праця мультиплікатора? Розкажіть трохи про творчу майстерню...

— Насамперед повинен з'явитися персонаж. Художник-постановник має побачити простір, у якому цей персонаж житиме. У

міхнувся, ось вишкірив зуби, хвіст розпушив...

— Та це ж сотні, тисячі малюнків... Так?

— Не рахуємо. Нам це шкідливо. Якщо в секунді мультиплікаційної стрічки 25 кадрів, а в сцені бере участь декілька персонажів, то спробуйте уявити... На сцену йде від сотні до тисячі малюнків. Тільки після великої школи приходять майстерність. І то за однієї умови: якщо ти любиш цю справу. Якщо ні — жодна школа не допоможе. Розповіді це все неможливо. Ніхто не вірить... Уже 50 років ми розповідаємо, що таке анімація, але повірити в це не можуть... Розумієте? Ось Ви запитали, як перейти від Франка до малюнків... Треба відчувати драматургію. Я ніко-

Художники-сценаристи Михайло Яремко та Едуард Кирич

УКРОБІЛІ НАСТУПАЮТЬ

Тривалий час вважали, що автентичний американський стиль "рокабілі" може бути виключно англомовним. І вважали небезпідставно, адже ціла низка рокабільних "примочок" — коки, шкірянки, джинси-дудочки, військові черевики, мотоцикли — мали специфічний колорит і винятково американську "прописку". Та й наші доморошені адепти заокенського рокабілі також тривалий час удосконалювали англійську — аби бути максимально схожими на "оригінал". І ось раптом з'являються нахаби, які не лише ігнорують такі поняття, як "чистота стилю", а й просто перевертають усе з ніг на голову... І називають це "укробілі". Неологізм передбачає наявність українського національного елементу, а точніше — цілої образної низки, почерпнутої з реального сільського життя-буття. Насправді, автентичне рокабілі у своєму родоводі також містить елементи музики "кантрі" — народної музики білих мексиканців Штатів. Отже, не випадково від гурту "От Вінта" відгонить розбишацько-веселим фольком. Однак формула "укробілі" визріла в голові гітариста й фронтмена Юрія Журавля не один рік. Прототип нинішнього "От Вінта" він створив близько десяти років тому в рідному Рівному. У Будинку дітей та молоді

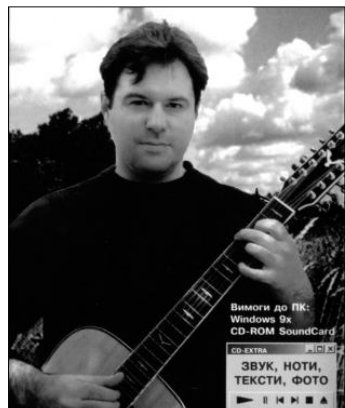
він працював художником. Першим кроком до визнання стала драйвова музика до дитячої вистави "Пеппі — довга панчоха", написана і зіграна гуртом "От Вінта". Першими слухачами гурту була невеличка місцева "тусівка", їхні київські друзі "Mad Heads" та нечисленні рокабільні "діаспори" у містах-мільйонниках. Справжнє концертно-студійне життя розпочалося після фестивалю "Перлини сезону-99", на якому вони стали лауреатами. Далі підключилася Іванна Довженко — відома в тих колах людина, здібний менеджер, яка власноруч організувала безліч дуже симпатичних рокабільних вечірок і фестивалівчиків. За її участю хлопцям удалося записати дебютний альбом "Дриггиндимба". Його поява на музичному ринку в лютому 2003 року викликала таку собі міні-революцію, звісно ж — стильову... Тому що подібного в нас ще не було. До того ж, Журавель проявив неабиякий талант мультиплікатора: зробив мультяшний кліп на пісню "Не мала баба клопоту, купила поросля". Кліп миттєво "оселився" в інтернетівських відео-хіт-парадах.

Не дивлячись на те, що майже всі FM-радіостанції ігнорували завзятих укробілів, гурт вдало використав інтернет-ресурс за допомогою самореклами. Їх помітили і в

Києві, і в Москві. Почалися клубні тури по містах України, Польщі, Росії. І туди, куди їх запрошували вперше, згодом вони їздили і вдруге, і втретє... Одним словом, сміхотерапія "От Вінта" з елементами циркової буфонати діяла як вірус. Запальний драйв "От Вінта" міг би врятувати будь-який фест, будь-яку імпрезу. І справді рятував, створюючи атмосферу карнавальних свят. Наступний альбом рівненських укробілів з'явився навесні 2005-го року і мав не менш характерну назву "Дарма я наївся цибулі". Це — чотирнадцять кумедних сюжетів-пісень — найбільш "ударних" концертних

номерів із-поміж кількох десятків, які гралися протягом останніх років на різноманітних майданчиках. Передусім це "Байкер без голови", "Опля-картопля", "Біля дуба", "Проти течії". На додаток тут розміщено комп'ютерну гру "Хрюк-н-рол" — ще один мультяшний шедевр Юрія Журавля. І він, і його музиканти Віктор Пилипчук, Володимир Загіней, Олександр Мартюшев сьогодні є одним із найкращих сценічних шоу-гуртів країни. Тому недостатньо просто послухати диск "От Вінта". Їх потрібно бачити і відчувати неповторний укробіловий адреналін.

Творчість Едуарда Драча неможливо вписати в будь-які відомі нам жанри, тому що він уникає штамтів, стереотипів. Загалом це співана поезія, авторські музика і виконання, і водночас — нестримне прагнення до розширення музичної палітри. Інколи чуєш кобзаря і лірника, інколи — барда, часом — рокера або публіциста-декламатора. Едуард має особисту, ні в кого не позичену інтонацію, вібрація його думки й темпераменту ніколи не буває мляво-

ЕДУАРД ДРАЧ: КОБЗАР І ЛІРНИК

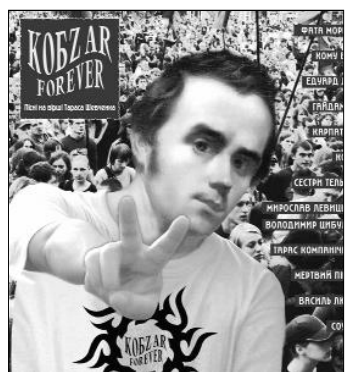
заспокійливою, а головний "месидж" — патетично-надуманим. Його міра смаку й мудрості — наслідок інтуїтивних пошуків формули гармонії. Це можна відчувати в альбомі "Небо України", до якого він ішов багато років. Альбом побудовано так, аби слухач відчув ритми часу, пульсацію зміни віків, дихання сьогодення. Вийшло так, що від епічної давнини Київської Русі через буремну епоху козаччини ми потрапляємо в доволі неоконкретний сьогоденній день.

Перемога на легендарній "Червоній Руті—89" (перше місце в номінації "авторська пісня") молодого лікаря з Черкас Едуарда Драча переконала насамперед його самого в тому, що зупинятися на досягнутому не варто. І пісня стала двигуном його долі, змінивши спосіб і стиль життя. Далі були перемоги на фестивалях співаної поезії "Оберіг—91", "Білі вітрила—92".

Були тривалі поїздки і сольні виступи в Торонто (1990, 1994, 1995), Мюнхені (1992), Сошо (Франція, 1992), Сопоті й у Москві. Свого часу Драч був одним із найбільш гастролюючих в українській діаспорі артистом. Окрім співи під гітару, Едуард звертається до кобзи. Його вчитель автентичної гри на кобзі — кобзар і майстер музичних інструментів М. Будник. Едуард стає співорганізатором і учасником "троїстих музик" київського кобзарського цеху, паралельно працюючи в жанрах поп-року та фольк-джазу, використовуючи суто кобзарську манеру співи.

Нещодавно Едуард видав альбом романсів і любовної лірики "Двом душам дарується". Важко знайти щось пронизливіше і водночас делікатніше в цьому жанрі. Співак творчо розвивав лінійні пісні "Вересень" з альбому "Небо України", який є, без перебільшення, фундаменталь-

ним у його творчості. Унікальність диска в тому, що це — справжній мультимедійний продукт, грамотно завантажений нотами, текстами, фотографіями й усім, що дозволяє інтерпретувати пісні Драча. Історичні балади й епос завжди цікавили співака з точки зору надання їм нового дихання. "Зірка Мономаха", "Київська Русь", "Чортомлик", "Величальна Данилу Галицькому" — все це погляд сучасника на далекі події. Звісно, окрім балад на диску є вишукана лірика, сатиричні пісні, історичні замальовки. На презентацію альбому Едуард запросив давніх і добрих друзів: Кирила Стеценка (скрипка, ведення), Олександра Власюка (ліра, художнє читання), "Потужних дівчат". Панувала невимушена атмосфера, легкість і щирість. І, як завжди, він експериментував: багато пісень прозвучали у форматі поп-фольку і джаз-фольку.

У Каневі на Майдані Свободи відбувся грандіозний фестиваль "Кобзар Forever". Ідея імпрези належала відомому поету Володимирі Цибульці, який хо-

«КОБЗАР FOREVER» У КАНЕВІ Й НА ДИСКУ

тів у нетривіальний спосіб відзначити день перепоховання тіла великого поета. Були запрошені українські гурти та виконавці, які поєднують сучасну музику з традиційним фольклором і часто звертаються до творчості Великого Кобзаря як до невичерпної криниці натхнення. Достойно провести фестиваль допомогла Українська народна партія Юрія Костенка, а видати диск — Фонд "Швейцарська культурна програма".

Серед перших, хто зрозумів, наскільки переконливо звучать поезії Тараса Шевченка в кон-

тексті серйозної рок-музики, був київський гурт "Кому вниз". І пісня "Суботів" — це рок-шедевр, вершина всього зробленого в українській рок-музиці.

Альбом "Кобзар" Олексія Керекеша і гурт "Фата Моргана" створили в Америці, де мешкають із середини 90-х. Шевченко для них — вікно в Батьківщину.

Музиканти гурту "Сад" — вихідці з Дніпропетровська. Своє звернення до Т. Шевченка пояснюють майже метафізично. Прокінувшись, мовляв, приспівали гени. Пісні до цього диска узяті з альбому "Доле, де ти?"

Сестри Тельнюк, Едуард Драч та "Мертвий півень" як лауреати "Червоної руги" різних років просто не могли оминати "Кобзар". Водночас це був для них досить сміливий експеримент. Як і для молодого хіп-хопового гурту "SOUL B".

Понад півтора сторіччя відділяють нас від написання тих віршів Кобзарем, а й нині вони хвилюють, беруть у полон композиторів і виконавців. І не тільки в пору ювілеїв поета...

• Сторінку підготував Олександр ЄВТУШЕНКО

НОВИНИ

Один із чільників "Танка На Майдані Конго" Фагот (Олег Михайлюта) завершив свою працю над озвученням українською мовою стрічки "Пірати Карибського моря-2. Скриня мерця". Наш пісняр заговорив голосом Капітана Джека Спероува, якого у фільмі зіграв Джонні Депп. За словами Фагота, перед переозвученням "Скрині Мерця" на студію Діснея було надіслано пробні записи начиток, американські кінотворці відібрали на роль Капітана саме голос "конгівця".

Поруч із Фаготом в українському перекладі взяла участь добра низка інших відомих акторів, зокрема Богдан і Остап Ступки. Українськомовний підгін "Піратів Карибського Моря-2" здійснив Олекса Негребецький, відомий за перекладами мультяки "Тачки" й телесеріалу "Альф", а сама стрічка з'явилася в показі з 15 липня. "Трохи шкода, правда, що ім'я мого героя не переклали, скажімо, на якогось Зеника Горобця, — сміється "Джек"-Фагот, — вийшло б уже зовсім на козацький лад — вони теж були в дечому піратами. Але нашими".

Клавішник "Другої Ріки" Сергій "Шура" Гера, знаний як Молотов-20, поповнив свій доволі вагомий доробок, замішаний на нашому народному співочому ґрунті платівкою "Осяйні". Допомогла йому в цьому співачка Марта Шпак, за плечима якої багато перемог на всеукраїнських конкурсах і на міжнародних фестивалях у Польщі, Німеччині, Угорщині, Румунії, Росії. У пісенному репертуарі Марти глибинні народницькі співанки й естрада: юнка співає у Державному академічному ансамблі пісні і танцю внутрішніх військ МВС України. Щодо "Шури", то диск "Осяйні" — його другий внесок до знакової серії видавництва "Атлантик" "Сучасні інтерпретації традиційної української музики". Першим був диск "Коралі", який побачив світ наприкінці минулого літа. Прикметною відмінністю між двома платівками є те, що в "Коралях" використано справжні давні співи наших бабусь-дідусяв, запозичених з іншої фірмової Атлантиківської низки "Етнічна музика України", а в "Осяйних" усе заспівала своїм свіжим голосом Марта.

До слова, захоплення рідною автентичною у "Шури" Гери простежується віддавна: ще в дебютному альбомі Молотова-20 "Механікел Лав" (Mechanical Love), вперше виданій 1996 року на касеті, у техно-обрамленні були вписані карпатські мотиви. Докладніше на сайті www.atlantic-records.com.ua.

Зміст: Розвивайся, сухий дубе; Їхав козак з України; Ой зажурилася...; На нашу, хлопці...; Ой стояла липка; Що ж бо і це за село; Ой Купало-Розкупало; Ой у саду соловейко...; Петрівочка, ой щедрівочка; Світи, місяцю.

Вихід давно обіцяної платівки-присвяти гуртові "Вій" затримується, швидше за все, до осені. Цього разу справа застопорилася за "Кому вниз", які ґрунтовно переосмислюють пісню "Серед тіней" під своє прочитання. Як повідомляє іменна сторінка komuvnyz.gothic.com.ua, 15 червня гурт уже записав співані партії, залишилося їх почистити й звести до купи весь твір. "Кому-внизівці" взяли за переробку війовської "Серед тіней" ще навесні і, за словами Андрія Середи, в підсумку має вийти твір із бойовим настроєм, а не з таким драматичним, яким є награння у "Вію". Як би там не склалося, але видається, що диск-присвята "Вію" з переспівом від "Кому вниз" вийде значно швидше за чергову платівку самих "Кому вниз", яким залишилося дописати до неї три пісні. "Ще років із шість — і весь альбом буде повністю готовий", — з брахманською усмішкою запевняє А. Середа.

Засновник:
Всеукраїнське товариство "Просвіта" імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло **МОВЧАН**

Головний редактор
Любов **ГОЛОТА**

Редколегія
Любов **ГОЛОТА**
Ярема **ГОЯН**
Павло **МОВЧАН**
Анатолій **ПОГРІБНИЙ**
Олександр **ПОНОМАРІВ**
Іван **ЮЩУК**

Заступник головного редактора
Петро **АНТОНЕНКО**
279-49-47

Перший заступник головного редактора, відділ політики
Володимир **ПАВЛІВ**
279-49-47

Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія **СКРИННИК**
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина **ШЕВЧУК**
278-63-69

Відділ літератури
Уляна **ГЛІБЧУК**
270-55-57

Відділ культури
Валентина **ДАВИДЕНКО**
270-55-57

Спеціальний кореспондент відділу культури
Олександр **ЄВТУШЕНКО**
270-55-57

Відділ просвітницької роботи
Ольга **СКРИПКІНА**
279-49-47

Відділ листів
Людмила **ІЛЬЄНКО**
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна **МИХАЙЛЕНКО**
Ірина **СТЕЛЬМАХ**
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина **ШЕВЧУК**
Олег **БЕССЬКИЙ**
278-63-69

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail:
slovo_prosvity@ukr.net

http://
slovoprosivity.com.ua

Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617

Видруковано з готових фотоформ на комбінаті "Преса України" у середу.
Зам. № 3301229

Наклад — 9500

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій посилання на "Слово Просвіти" обов'язкове.

Передплатна ціна, враховуючи поштові послуги:
на місяць — 3,29 грн.
на 3 місяці — 9,59 грн.
на 6 місяців — 19,18 грн.

РІВНЕНЩИНА

Побудували дерев'яний замок у Корці (Рівненська область) князі Острозькі. Проте історія його пам'ятає як маєток роду Корецьких. Близько 1550 року волинський воевода Богуш Корецький добував до нього кам'яні мури, вирив глибокі рови, що наповнювалися водою з річки Корчик, встановив підйомний міст над ровом.

Головним в'їздом до замку була триярусна прямокутна башта. Палацові корпуси, що прилягали з обох боків до башти, двоповерхові.

Під час національно-визвольних змагань козаки здобули замок. До повстанців приєдналися місцеві мешканці. 1660 року міщани разом із загонами Богдана Хмельницького прогнали двісті тисяч вояків польського війська.

У 80-ті роки XVIII століття завдяки князям Чарторийським замок зазнав найбільшої перебудови: вони переобладнали оборонний форпост під житлове приміщення, оздобивши його бароковим декором. Відтоді будівлю називають "замок-палац".

1832 року в замку-палаці була страшена пожежа. Більше його не відбудовували, не реконструювали.

У місті Корець похована Анна Оленіна. Саме цій жінці російський поет Пушкін присвятив один із найвідоміших своїх віршів "Я вас любил".

ЗРУЙНОВАНИЙ ВОГНЕМ

За однією з версій відомо, що внук князя Василя Федір Михайлович побудував замок у селищі Клевани. Інше джерело твердить, що розпочав будівництво Михайло, а син завершував його. Достовірно відомо одне: замок — артефакт XV століття. 1458 року містечко разом із оборонним дитинцем є власністю князя Федора Чарторийського, українського шляхтича, прямого нащадка роду Острозьких. Магнат одразу почав масштабне укріплення замку. Відтоді цей форпост, його могутність, захищеність і славу пов'язують саме з родом Чарторийських.

ПУСТКА У КЛЕВАНІ

Замок звели на високому березі ріки Стубли. Чарторийський укріпив будівлю кам'яними мурами, звів дві п'ятикутні вежі (стіни яких були майже чотириметрової товщини). Одна вежа виконувала оборонну функцію, іншу використовували як склад для пороху та гвинтівків. Цей замок жодного разу за всю свою історію не був свідком війни.

До замку через широкий і глибокий рів, наповнений водою зі Стубли, вів чотириарковий міст.

Від 1632 року фортифікація — власність єзуїтів. До 1773 року там існувала колегія. Коли Волинь уві-

йшла до складу Австрії, замок став пустою. І лише 1817 року Костянтин Чарторийський провів часткову реставрацію споруди й заснував у ній польську гімназію. Для цього зруйнував східну частину стіни, а на тому місці побудував два флігелі, в яких влаштував училище. Та 1813 року за-

вказівкою урядовців Російської імперії училище припинило свою діяльність.

Два роки в першій половині XIX століття у замку діяла гімназія, згодом її перенесли в Луцьк.

Із того часу замкова споруда стоїть пустою, без постійного догляду й реставрацій, яких конче потребувала.

У першій половині XX століття клеванський замок перетворюється на ветеринарний евакуаційний пункт 11 армії Південно-Західного фронту, стає житлом для жертв громадянської війни 1916—1918 років, школою-інтернатом для дітей-сиріт.

За радянської окупації тут розміщувався пункт НКВС, за німців — каральні органи їхніх служб (за іншими даними — штаб-квартира польської "Самооборони").

Згодом замок переобладнали у санаторій-профілакторій. Та вже під час "незалежних" років його закрили. Будівля почала руйнуватися...

Далі буде.

Підготувала
Євгена **СЛОБОДЯНЮК**
Видавнича компанія "Атлантик"

